

Mellékletek

TARTALOMJEGYZÉK

Felhasznált irodalom	3
Releváns törvények	3
Bibliográfia	4
Interjúvázlat.....	7
Kérdőív	13
Életútinterjúk.....	28
Életútinterjú 1 (SÁ1).....	28
Életútinterjú 2 (GY3).....	44
Életútinterjú 3 (K3).....	58
Életútinterjú 4 (SZ4).....	68

FELHASZNÁLT IRODALOM

Releváns törvények

0116/1998-as országos parancsnok intézkedése (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoka)

1993. évi III. tv. A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szt.)

1/2000 (I.7.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésének feltételeiről

Bv. kódex: A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet.

Bv. szabályzat: Az igazságügy-miniszter 6/1996. (VII. 12.) IM rendelete a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól

A Fogvatartottakkal Való Bánásmódra Vonatkozó ENSZ Minimum Standard Szabályok

Európai Börtönszabályok – Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R. 87/3. számú ajánlása

Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája rövid, közép— és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló 1009/2004. (II.26.) kormányhatározat

Bibliográfia

www.afsz.hu

www.KSH.hu

www.mikrocenzus.hu

www.nepinfo.hu

Büntetés-végrehajtási jog. Szerk.: Dr. Horváth Tibor. Bp., 2003. Rejtjel

Nils Christie: A fájdalom korlátai. Bp., 1991. Európa Könyvkiadó.

Christie, Nils: Büntetésipar. Bp., Osiris, 2004.

Czike Klára-Tausz Katalin: Gyorsjelentés a szegénységről. Bp., 1996. Szociális Szakmai Szövetség

Dr. Boros János-Dr. Csetneky László: Börtönpszichológia. Bp. 2002. Rejtjel Kiadó. Rendőrtiszti Főiskola

Csáki Anikó: Kriminális életvezetésű fiatalok családi körülményei, családi kapcsolatai. Bp., 2003. Váltó-sáv Alapítvány - Kézirat

Csáki Anikó: Szemelvénygyűjtemény kriminális életvezetésű fiatalokkal készített interjúkból. Bp., 2002-2003. Váltó-sáv Alapítvány - Kézirat

Csáki Anikó-Gosztonyi Ágnes-Halmos Szabolcs-Mészáros Mercedes: Fogvatartottak és büntetés-végrehajtási intézetekből szabadulók munkaerő-piaci (re)integrációjának támogatása. www.valtosav.hu/

Csáki Anikó-Mészáros Mercedes: Pedagógiai munka a szabadságvesztés alatt és után. Educatio, 2003 nyara

Csáki Anikó-Mészáros Mercedes: Szociális munka a büntetés-végrehajtásban és az utógondozásban. Esély, 2005/2.

Dr. Huszár László: Az 1995-ös fogvatartotti felmérés a börtönön kívüli szociális helyzetre és az intézeten belüli életminőségre vonatkozó adatai. In: Deák Ferenc (szerk.): A büntetés-végrehajtás néhány problémája a kutatások tükrében. Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár 1997. 2. szám. 1-20. old. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Módszertani Igazgatóság, 1997.

Dr. Huszár László: Börtönrutin. A hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélték kezelése. In: Börtönügyi Szemle, 1998/3. sz.

Elekes Zsuzsanna – Paksi Borbála: Kutatási beszámoló a „Szabadságvesztéses büntetést töltők kábítószer-fogyasztással kapcsolatos rizikócsoportjainak feltárása” című kutatásról. Bp., 1997. Kézirat

Forgács József: A társas érintkezés pszichológiája. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1994.
Kettős mérce. A börtönviszonyok Magyarországon. Szerk.: Kádár András Kristóf. Magyar Helsinki Bizottság, 2002.

Lukács Tibor: Börtönártalmak. In: Beilleszkedési zavarok. Szöveggyűjtemény. Szerk.: Dr. Illyés Sándor – Darvas Ágnes. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.

Lukács Tibor: Szervezett dilemmánk: a börtön. Bp., 1987. Magvető

Mészáros Mercedes: Segítő találkozások büntetés-végrehajtási intézetekben. Letartóztatásban lévő fiatal felnőttek reszocializációja. Börtönügyi Szemle, 2002/4.

Mészáros Mercedes: Esettanulmányok. Bp., 2002. Kézirat

MIP kutatási eredmények, Magyarország. Rövid összefoglaló. Tóth Herta, Zentai Violetta és Krizsán Andrea támogatásával. Bp., 2005. CEU, kézirat. http://cps.ceu.hu/mip_reports.php

Módos Tamás: A személyi állomány beállítódása a büntetés-végrehajtás rehabilitációs, nevelési feladataival kapcsolatban. In: Börtönügyi Szemle, 2003/3.sz.

Gönczöl Katalin: A bűnelkövetés társadalmi reprodukciójának tényezői a családban. In: Beilleszkedési zavarok. Szöveggyűjtemény II. Szerk.: Dr. Illyés Sándor-Darvas Ágnes. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.

Nemzeti Fejlesztési Terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Fogvatartási Ügyek Főosztálya és Társadalmi Kapcsolatok Főosztálya, 2003.

Simonyi Ágnes: Munkaszociológia. Bp., 1997. Széchenyi István Főiskola. Kézirat

Statisztikai források: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Fogvatartási Ügyek Főosztálya, 2006.

Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája, 2003. letölthető pdf file-ban: www.im.hu

Tóth Herta-Krizsán Andrea-Zentai Violetta: MIP National Report. Hungarian country report. (MIP). Bp., 2005. CEU. http://cps.ceu.hu/mip_reports.php

Vígh József: Bűnismétlők, visszaesők, veszélyes bűnözők. In: Szerk.: Gönczöl Katalin-Korinek László-Lévai Miklós: Kriminológiai ismeretek. Bűnözés, bűnözéskontroll. Bp., 1999. Corvina

Interjúvázlat

Váltó-sáv Alapítvány

Az interjú készítője:

Az interjú ideje:

Helye:

Interjúalany kódja:

Neme:

Életkora:

Mikor került börtönbe, és várhatóan mikor szabadul?

Milyen fokozatban tölti a büntetését?

Milyen az élet itt (a büntetés-végrehajtási intézetben)?

Családjával való kapcsolata, a család szerkezete, működése

1. Kik azok a személyek, akiket a családjának tart? Vannak-e testvérei?
2. Milyennek írná le a szüleihez fűződő viszonyát?
3. Hogyan élt a család, milyen volt otthon a hangulat? Hogyan bántak egymással a családtagok?
4. Voltak-e veszekedések? Előfordult, hogy ezek eldurvultak?

5. Voltak-e a családban komoly problémák?

6. A családjából volt-e már valaki börtönben? Valaki van most börtönben?

7. Mi a szülők iskolai végzettsége?

Iskolai karrierje, középiskolás élményei

8. Milyen iskolákba járt? Mi az iskolai végzettsége?

9. Milyen volt a kapcsolata a diákokkal?

10. Milyen volt a kapcsolata a tanárokkal? Volt-e olyan tanára, akire emlékszik?

11. Szeretett-e iskolába járni? Miért? Milyen volt a tanuláshoz fűződő viszonya? Miért?

12. Melyek voltak a kedvenc tantárgyai? Miért?

13. Tanulásmódszertan: hogyan tanult? Tudott-e valaha egyedül tanulni? Mi a legsikeresebb és legeredményesebb tanulási módszere?

14. Milyen pozitív és negatív élményei vannak az iskoláról, iskolából?

15. Ha tanult: miért tartja fontosnak a tanulást? Mi volt a motivációja?

Ha nem: Miért nem tanult? Ha félbehagyott valamilyen iskolát, miért?

Véleménye szerint van-e értelme a tudásnak, tanulásnak? Ha igen, miért, ha nem, miért?

Börtönbüntetés előtti munkavégzés

16. Van-e valamilyen szakmája, foglalkozása, hivatása?

17. Közvetlenül a börtönbe kerülése előtt volt-e munkája? Mi volt az?

18. Szerette-e a munkáját?

19. Milyen volt a kapcsolata a munkatársaival, a főnökével?

20. Milyen fajta munkákat végzett leginkább a börtönön kívül? Mennyi ideig tartottak?

21. Ha közvetlenül a börtönbe kerülése előtt nem dolgozott, akkor miért nem?

Pénzügyek

22. Mielőtt bekerült a börtönbe, miből élt? Elég volt-e a pénze a megélhetésre?

23. A börtön előtt kapcsolatba került-e valamilyen szociális intézménnyel, kapott-e szociális támogatást? Milyen segítséget kapott tőlük? Mennyire volt elégedett az ügyintézővel, a bánásmóddal?

Szenvedélybetegség

24. Börtönbe kerülése előtt fogyasztott-e alkoholt, kábítószer, kábító hatású gyógyszert? Egyéb függőség előfordult-e az életében (pl. játékszenvedély stb.)?

Lakóhely

25. Hol és kivel lakott a börtön előtt?

26. Milyen lakásban élt, mennyire volt megelégedve vele?

27. A börtön után ugyanott fog-e élni? Ha nem, miért nem?

Ha már szabadult: hol, milyen lakásban él most? Mennyire van otthonával megelégedve?

Baráti kapcsolatai

28. Voltak-e barátai börtönbe kerülése előtt? Honnan kerültek ki a barátai (iskolai, lakóhely egyéb kortárs közösség stb.) Milyen volt a kapcsolata velük? Mivel töltötték az idejüket? Miben számíthatott a barátaira?

29. Börtönbe kerülése után megmaradtak-e baráti kapcsolatai? Ha nem, miért nem?

30. Kit tekint barátjának? Sok barátja van?

Kriminális karrierje, az ahhoz vezető út

31. Hogyan, miért kezdődött kriminális karrierje? Mit tekint annak a pontnak, ahol el- ill. megkezdődött kriminális életvezetése? Ki lehetett volna ezt védeni? Hogyan?

32. Mivel vádolták? Miért ítélték el?

33. Hogyan gondolkodik most korábbi életvezetéséről?

Élet a börtönben

(Ha már szabadult, akkor is megkérdezni, csak múlt időben tedd fel a kérdéseket!)

34. Kapcsolatai a börtönben. Milyen a kapcsolata a többi elítélttel?

35. Milyen a kapcsolata a nevelővel? Fordult-e már hozzá segítségért? Milyen ügyben, kapott-e támogatást?

36. Milyen a kapcsolata a börtön egyéb személyzetével?

37. Külső kapcsolatai: Szokták-e látogatni? Ki szokta látogatni? Milyen gyakran? A családján kívül vannak más barátai is kinn, akik támogatják? Kicsoda?

38. Hogyan telnek napjai a börtönben, mivel tölti szabadidejét?

39. Dolgozik-e? Mit? Milyen munkát végez? Mi a véleménye erről a munkáról? Ha nem dolgozik, miért nem? Ha dolgozik, miért?

40. Részt vett-e valamilyen oktatásban, képzésben, tanfolyamon? Miért? Van-e rá lehetőség? Milyen képzések, tanfolyamok vannak a börtönben? Mi a véleménye a benti képzésekről?

41. Milyen segítségre van/lenne szüksége? Kap-e valamilyen segítséget benn? Kitől/kiktől/mitől?

42. Megváltozott-e benne valami a korábbiakhoz képest?

43. Mit gondol arról, a börtön segíti-e a társadalomba való beilleszkedést? Miért, hogyan?

Segítő szervezet

44. Van-e kapcsolata valamilyen segítő szervezettel? Milyen segítséget kap tőlük? Mennyire elégedett munkájukkal?

Tervek, jövőkép

(Ha már szabadult, ez a blokk kimarad, ugrás a következőre)

45. Vannak arról egyértelmű elképzelései, hogy szabadulás után hol, és kivel fog élni? Mik a tervei? Lát olyan problémát, ami megakadályozhatja a terveit?

46. Hogyan szeretne élni szabadulás után?

47. Fog kapni bármilyen szociális támogatást vagy ellátást a szabadulása után? Tudja-e, hova fordulhat segítségért?

48. Melyek azok a helyzetek, melyektől a leginkább fél, vagy amelyek a leginkább aggasztják szabadulása után? Mit gondol, mi lesz a legnehezebb?

49. Mit gondol, milyen segítségre lesz szüksége ahhoz, hogy szembe nézzen a szabadulás utáni nehézségekkel?

50. Milyen emberi kapcsolatokra számíthat?

51. Lesz-e pártfogója? Mit gondol, mi a feladata a pártfogónak, milyen problémákkal lehet hozzá fordulni, milyen segítséget vár tőle? Ha nem lesz pártfogója jelentkezik-e utógondozásra?

Ha már szabadult:

52. Milyen problémákkal találta magát szembe kikerülés után?

53. Megoldott volt-e a lakhatása? Családjával tartja-e/tartotta-e a kapcsolatot, ill. számíthat-e/számíhatott-e rájuk?

54. Milyen segítségre volt / lett volna szüksége? Kikhez fordulhatott, milyen segítséget kapott?

55. Sikerült-e munkát találnia? Ha nem, mi ennek az oka? Ha nem keres, miért nem?

56. Gondolkodik-e abban, hogy részt vesz valamilyen oktatási programban? Milyenben?

57. Van-e pártfogója? Milyen a kapcsolata vele? Milyen segítséget nyújt számára? Milyen rendszerességgel találkoznak?

Kérdések a félutas házról:

58. Milyen lakhatási megoldásokat ismer szabadulás után?

59. Hallott-e már ilyenről (félutas házról)? Ha igen, mi a véleménye róla? Ha nincs/nem lenne hova mennie, lakna-e ilyenben? Miért igen? Miért nem?

60. Milyen lenne az ideális félutas ház szerinte? Miben kellene segítenie, milyen szolgáltatásokat kellene biztosítania?

Összegésképpen:

61. Mi a véleménye arról, hogyan lehetne segíteni/támogatni a hozzá hasonló sorsúakat?

Az interjú rövid összefoglalása:

Kérdőív

Fogvatartásból szabadult fiatal felnőttek társadalmi (re)integrációjának lehetőségei
című kutatáshoz

1. Sorszám /a kérdőív sorszáma/

2. A bv. intézet kódja

3. A kérdésvétel dátuma

4. Neme

- 1) férfi
- 2) nő

5. Életkora (év):

6. Testvérek száma (összes)

- 0) nincs
- 1) egy
- 2) kettő
- 3) három
- 4) ennél több:db

7. Családi állapota

- 1) nőtlen/hajadon
- 2) nős/férjes
- 3) elvált
- 4) özvegy
- 5) élettárs

8. Gyermekai száma

- 0) nincs
- 1) egy
- 2) kettő
- 3) három
- 4) ennél több:db

9. Iskolai végzettsége

- 1) általános iskola 6 osztály alatt
- 2) 6-7 osztály
- 3) 8 osztály
- 4) szakmunkásképző
- 5) érettségi
- 6) felsőfokú szakképzés
- 7) megkezdett felsőfokú tanulmányok (főiskola, egyetem)
- 8) befejezett felsőfokú tanulmányok (főiskola, egyetem)

10. Édesanyja legmagasabb iskolai végzettsége

- 1) kevesebb, mint nyolc általános
- 2) általános iskola
- 3) szakmunkásképző (szakma)
- 4) szakközépiskola
- 5) gimnázium
- 6) felsőfokú szakképzés
- 7) főiskola, egyetem (diploma)
- 8) nem tudja

11. Édesapja legmagasabb iskolai végzettsége

- 1) kevesebb, mint nyolc általános
- 2) általános iskola
- 3) szakmunkásképző (szakma)
- 4) szakközépiskola
- 5) gimnázium
- 6) felsőfokú szakképzés

- 7) főiskola, egyetem (diploma)
- 8) nem tudja

12. Bekerülés előtti lakhelye

- 1) Budapest
- 2) megyeszékhely
- 3) egyéb város
- 4) (nagy-) község
- 5) tanya
- 6) nem alkalmazható (külföldi)

13. Hány évet töltött büntetésben élete során (javító intézet, fk. és felnőtt bv. intézet stb.)?

14. Hány intézetben volt eddig fogva tartva élete során?db

15. Jelenleg mióta van folyamatosan fogva tartva?év, hónap

16. Jelenleg büntetve van-e a következőkért:

- 1) lopás
- 2) rablás
- 3) egyéb vagyon elleni bűncselekmény
- 4) emberölés vagy kísérlete
- 5) erőszakos közöszlés vagy kísérlete
- 6) egyéb erőszakos
- 7) kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény
- 8) egyéb

17. Fiatalkorúként tölti-e büntetését?

- 0) nem
- 1) igen

18. Jelenlegi fokozata

- 1) fogház

- 2) börtön
- 3) fegyház

19. Visszaeső-e?

- 0) nem
- 1) igen
- 2) különös visszaeső
- 3) többszörös visszaeső
- 4) különös többszörös visszaeső

20. Van-e a családban olyan ember, aki van vagy volt büntetve korábban:

- 0) nem
- 1) igen
- 2) nem tudja

21. Hányszor fordult nevelőhöz az elmúlt három hónapban valamilyen kéréssel, panasszal, problémával?db

22. Ebből hányszor nyújtott segítséget?db

23. Milyen problémával fordult a nevelőhöz a legutóbbi három alkalommal?

- a)
- b)
- c)

24. Milyennek tartja a nevelővel való kapcsolatát?

- 1) nagyon jó
- 2) jó
- 3) közömbös
- 4) rossz
- 5) nincs kapcsolat

24. Hány nevelője volt a büntetése alatt?db

25. Dolgozik-e jelenleg?

- 1) igen, kft.
- 2) igen, költségvetési („házi bérezés”: szakács, karbantartó, házi műhely stb.)
- 3) nem, büntetés-végrehajtási ok
- 4) nem, egészségügyi ok
- 5) nem, nem akar
- 6) nem, nincs munka
- 7) egyéb:

26. Szakmájában dolgozik-e?

- 0) nem dolgozik
- 1) nem a szakmájában
- 2) igen, a szakmájában

27. Ha dolgozik, mennyi pénzt kap nettó/hó, levonások után (amiből gazdálkodik)?

Mennyi a keresete? (.....Ft)

28. Gyűjt vagy fog-e gyűjteni a szabadulás utáni időszakra?

- 0) nem
- 1) igen

29. Hány engedélyezett kapcsolattartója van?db

30. Ezek közül hány személlyel tart kapcsolatot?db

31. Levelezik-e (levelezett-e bentléte során) valakivel?

Hány emberrel?db

32. Hányszor sikerült beszélnie telefonon azzal, akivel akart az elmúlt egy hónapban?db

33. Vett-e vagy vesz-e részt iskolai oktatásban a bv.-n belül?

- 0) nem
- 1) igen, általános iskola

- 2) igen, gimnázium
- 3) igen, szakképzés
- 4) igen, egyéb képzés vagy tanfolyam
- 5) igen, felsőfokú szakképzés
- 6) igen, felsőoktatás képzése (főiskola vagy egyetem)

34. Előfordult-e, hogy akadályozták abban, hogy iskolai tanulmányokat folytasson a bv.-n belül?

- 0) nem tanult itt, nem is akart
- 1) tanult, nem akadályozták
- 2) nem tanult, mert akadályozták

35. Előfordult-e, hogy valamilyen problémájával az intézeti pszichológust kereste fel?

- 0) nem, nem állt szándékában
- 1) nem, nincs pszichológus
- 2) nem, mert nem fogadták
- 3) igen
- 4) igen, többször

36. Szokott-e a zárkában olvasni?

- 0) nem
- 1) igen, de ritkábban, mint hetente
- 2) igen, kb. hetente egyszer
- 3) igen, minden nap néhány percet
- 4) igen, minden nap kb. 1 órát
- 5) igen, minden nap órákat

37. Használja-e az intézet könyvtárát?

- 0) igen
- 1) nem, mert nem érdekli
- 2) nem, mert ritkán lehet könyvhöz jutni
- 3) nem, mert nincsenek új könyvek

38. Bekerülés előtti munkaviszonya

- 1) főállású
- 2) főállás és másodállás
- 3) szerződéses
- 4) részmunkaidős
- 5) vállalkozó
- 6) nem jelentették be (fekete)
- 7) munkanélküli
- 8) soha nem volt munkája
- 9) nyugdíjas
- 10) tanult

39. Jellemzően miből élt bekerülése előtt (legtöbb jövedelme miből származott)?

- 1) bérből, fizetésből, illetményből
- 2) vállalkozó
- 3) munkanélküli segélyből
- 4) szociális segélyből
- 5) fekete munkából
- 6) eltartott
- 7) nyugdíj
- 8) bűnözésből
- 9) egyéb, éspedig:

40. Mennyire volt elég a jövedelme (alapszükséglet: élelem, ruházkodás és lakhatás stb.)?

- 0) szinte nem volt elég még az alapszükségletekre sem
- 1) az alapszükségletekre szűkösen elegendő volt
- 2) az alapszükségletekre elég volt
- 3) az alapszükségleteken felül is jutott
- 4) szinte mindenre jutott, elegendő volt
- 5) átlagon felül mindenre jutott (luxusra, fényűzésre is)

41. Hány hónapig volt bejelentett munkanélküli a bekerülés előtti évben?

- 0) nem volt

1) hónapig (1-12 hónapig)

42. Kapott-e munkanélküli ellátást (járadék, jövedelempótló támogatás, szociális támogatás/segély)?

- 0) nem
- 1) igen

43. Hány hónapig volt alkalmazott (bekerülés előtti év)? hónap

44. Munkája jellege

- 1) nehéz fizikai
- 2) könnyű fizikai
- 3) szellemi
- 4) egyéb, éspedig:

45. Elégedett volt-e a munkakörülményeivel?

- 0) nem alkalmazható (nem dolgozott)
- 1) nem
- 2) átlag alatt
- 3) átlagosan
- 4) átlag felett
- 5) nagyon

46. Ön szerint melyik az a két döntő tényező, mely meghatározza, hogy egy munka jó-e vagy sem?

- 1) jó fizetés
- 2) sok szabadidő
- 3) hasznos, értelmes munka
- 4) könnyű munka legyen
- 5) kötetlen munkaidő
- 6) ne legyen főnök, függetlenül dolgozhassak
- 7) szociális biztonság

47. Ön szerint ma Magyarországon meg lehet-e élni munkából?

- 1) szinte lehetetlen
- 2) nagyon nehezen, illetve szerencsés körülmények között igen
- 3) szűkösen, de meg lehet élni
- 4) sok munkával ki lehet alakítani egy viszonylagos jómódot
- 5) könnyedén meg lehet élni

48. Biztosított a munkalehetőség az Ön számára szabadulás után?

- 0) 0/ nem
- 1) 1/ nem tudja
- 2) 2/ igen

49. Vár a bv.-től segítséget munkaügyben?

- 0) nem
- 1) igen

50. Kapott-e a bv.-től segítséget munkaügyben?

- 0) nem
- 1) igen

51. Vár-e a pártfogótól segítséget munkaügyben?

- 1) igen
- 2) nem lesz pártfogója
- 3) lesz pártfogó, nem vár segítséget

52. Kapott-e a pártfogótól segítséget munkaügyben?

- 0) igen
- 1) nem volt még pártfogója
- 2) volt pártfogó, nem kapott segítséget

53. Vár-e egyéb szervtől, szervezettől segítséget munkaügyben?

- 0) nem
- 1) igen

54. Kapott-e egyéb szervtől, szervezettől segítséget munkaügyben?

- 0) nem
- 1) igen

55. Amennyiben nem kap pártfogót, jelentkezik-e utógondozásra?

- 0) nem
- 1) igen
- 2) nem tudja, hogy van rá lehetősége

56. Fontosnak tartja az egyházak működését a börtönben?

- 1) nem
- 2) közepesen fontosnak
- 3) fontosnak

57. Misszióra jár?

- 0) nem
- 1) igen

58. Miért jár misszióra elsősorban?

- 1) hitgyakorlás/hitélet
- 2) a közösség kedvéért
- 3) a zárkán kívül töltött idő
- 4) útkeresés
- 5) üzleti érdek, üzletelés, információszerzés
- 6) segítségforrás
- 7) nem értelmezhető (nem jár misszióra)

59. Segít Önnek az egyházi/missziós tevékenység?

- 1) nem
- 2) kevéssé
- 3) mikor hogy
- 4) igen, segít
- 5) nagyon sokat segít

60. Kér segítséget valamelyik egyháztól/missziótól a szabadulás után?

- 0) nem, nem hívó
- 1) nem, hívó
- 2) igen
- 3) nem tudja

61. Miben vár segítséget az egyháztól/missziótól a szabadulás után?

- 1) munkahelyteremtés
- 2) lakhatás megoldása
- 3) bűnmentes közösség
- 4) anyagi segítség
- 5) hitbéli, erkölcsi támogatás

62. Ismer-e olyan civil szervezeteket, amelyek a bv. intézetben fogvatartottaknak vagy szabadulás után nyújtanak segítséget?

- 0) nem
- 1) igen

63. Kapcsolatban van-e vagy kapott-e segítséget civil szervezettől fogvatartása alatt ill. szabadulása után?

- 0) nem
- 1) igen

64. Miben kérne/várna tőlük segítséget elsősorban?

- 1) munkahelyteremtés
- 2) lakhatás megoldása
- 3) új, támogató emberi kapcsolatok
- 4) anyagi segítség
- 5) oktatás/képzés/továbbképzés/tanulás
- 6) egyéb, éspedig:

65. Bekerülés előtti lakhelyéhez hogyan jutott?

- 1) saját tulajdonú lakás
- 2) önkormányzati lakás

- 3) társbérlet
- 4) albérlet
- 5) jóhiszemű jogcím nélküli
- 6) rosszhiszemű jogcím nélküli
- 7) hajléktalanszálló
- 8) szociális otthon
- 9) hajléktalan utcán
- 10) családtagként 1-6 kódú lakásban
- 11) szíveségi lakáshasználat

66. Lakhelye jellege

- 1) családi ház, vályog (főépületben)
- 2) családi ház, téglá (főépületben)
- 3) családi ház, melléképületben
- 4) emeletes ház, téglá
- 5) emeletes ház, panel
- 6) telep jellegű (főleg CS-lakás, „cigánysor”)
- 7) egyéb, éspedig:

67. Lakhatási körülményei

- 1) nagyon rossz
- 2) átlag alatti
- 3) átlagos
- 4) átlag feletti
- 5) nagyon jó

68. Lakása komfortfokozata

- 1) komfort nélküli
- 2) komfortos
- 3) összkomfortos

69. Kivel élt Ön (fő/szám)?

Házastárs, élettárs:

Szülő (házastársé is):

Gyerek:

Testvér:

Nagyszülő:

Egyéb rokon:

Egyéb:

70. Hány emberrel élt egy fedél alatt bekerülése előtt?

- 1) egyedül élt
- 2) egy emberrel
- 3) kettővel
- 4) hárommal
- 5) négyvel
- 6) ennél többel:db

71. Hogyan értékeli Ön bekerülése előtti helyzetét?

- 1) nagyon rossz
- 2) átlag alatti
- 3) átlagos
- 4) átlag feletti
- 5) nagyon jó

72. Szabadulás után biztosított a lakhatása?

- 1) igen
- 2) bizonytalan
- 3) nem

73. Oda megy vissza, ahol bekerülése előtt lakott?

- 0) nem
- 1) igen
- 2) nem tudja

74. A bekerülés előttihez képest lakáskörülményei szabadulás után várhatóan

- 1) rosszabbak
- 2) hasonlóak

- 3) jobbak lesznek
- 4) nem tudja

75. Vár-e a bv.-től segítséget lakásügyben?

- 0) nem
- 1) igen

76. Kapott-e a bv.-től segítséget lakásügyben?

- 0) nem
- 1) igen

77. Vár-e a pártfogótól segítséget lakásügyben?

- 0) igen
- 1) nem lesz pártfogója
- 2) lesz pártfogó, nem vár segítséget

78. Kapott-e a pártfogótól segítséget lakásügyben?

- 0) igen
- 1) nem volt még pártfogó
- 2) volt pártfogó, nem kapott segítséget

79. Vár-e egyéb szervtől, szervezettől segítséget lakásügyben?

- 0) nem
- 1) igen

80. Kapott-e egyéb szervtől, szervezettől segítséget lakásügyben?

- 0) nem
- 1) igen

81. Ön végső esetben lakna-e ún. félutas házban, melyet kifejezetten fogvatartásból szabadultak számára működtetnek?

- 0) nem
- 1) igen

82. Ha nem, miért?

- 1) olyan, mint a hajléktalanszálló
- 2) elegendő volt a börtönben sok másfajta emberrel együttélni
- 3) nem akarok kapcsolatot tartani börtönből szabadultakkal
- 4) egyéb, és pedig:.....

83. Van-e konkrét terve a szabadulás utáni időszakra?

- 0) nem
- 1) igen
- 2) nem tudja

84. Ön minek tartja magát?

- 1) magyar vagyok
- 2) magyar vagyok és cigány/roma
- 3) cigány/roma vagyok
- 4) egyéb nemzetiségű vagyok, és pedig:

85. Bekerülése előtt fogyasztott-e rendszeresen szeszes italt/alkoholt?

- 0) nem
- 1) igen

86. Bekerülése előtt fogyasztott-e rendszeresen kábítószer?

- 0) nem
- 1) igen

Köszönjük, hogy válaszolt!

Váltó-sáv Alapítvány

Életútinterjú 1.

Interjúvázlat

Váltó-sáv Alapítvány

Az interjú készítője: Mészáros Mercedes

Az interjú ideje: 2006. 03. 09.

Helye: Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön

Interjúalany kódja: SÁ1

Neme: férfi

Életkora: 22 éves

Mikor került börtönbe, és várhatóan mikor szabadul?

2000. 02. 05. – 2007. 08. 31. – ez a kedvezményes szabadulási dátum, bár nem biztos, hogy megkapja: nincs állandó kapcsolattartója. 10 éves ítéletet kapott fiatal korúként, 21 éves korában szállították át felnőtt büntetésintézetbe.

Milyen fokozatban tölti a büntetését?

Fegyház.

Milyen az élet itt (a büntetés-végrehajtási intézetben)?

Nyíregyházán volt előzetesben, utána került Tökölre, majd amikor betöltötte a 21. életévét, áthozták Sátoraljaújhelyre. A zárt intézettel ill. közösséggel állítása szerint nem volt gond, gyorsan be tudott illeszkedni, ui. állami gondozott volt. Tökölön jobb volt számára az élet, ott voltak kapcsolatai az elítéltekkel, itt azonban „nagyon bunkók az emberek”. Homoszexuális,

ezt nyíltan vállalja, a beszélgetés elején már közli, hogy „más beállítottságú vagyok, és ezért ítélnék meg az emberek, ahelyett, hogy megismernének vagy csak beszélgetnének velem.”

Családjával való kapcsolata, a család szerkezete, működése

1. Kik azok a személyek, akiket a családjának tart? Vannak-e testvérei?

Nagyszülők, anya, 3 testvér (2 fiú, 1 lány). Azonban kérdéses, hogy őket a családjának tartja-e, mert jelenleg pl. egyáltalán nem tartja vele a kapcsolatot a családjából senki sem.

2. Milyenek írná le a szüleihez fűződő viszonyát?

„Nagyon rossz. Apám 6 év alatt egyetlen képeslapot küldött. A 6 év alatt! Néhány hónappal ezelőtt láttam az anyámat, aki bejött beszélőre a bátyámmal – meg sem ismertük egymást.”

3. Hogyan élt a család, milyen volt otthon a hangulat? Hogyan bántak egymással a családtagok?

„Eleinte jó volt minden. Szüleim elkezdtek építkezni, amit kb. 6 éves koromra be is fejeztek. Apám ivott, a pénzt alkoholra költötte. Anyám dolgozott. Otthon tartottunk disznókat, azt adtuk el. Elég jól lehetett volna belőle élni, ha apám nem issza el a pénzt. Én kb. 7 éves koromtól vezettem a háztartást, mert tetszett, hogy felnőttek dolgokat csinálhatok. Főztem, takarítottam, elláttam a kisebb gyerekeket, tanultam velük, elmentem értük az iskolába. Anyukám este, amikor hazajött, már túl fáradt volt. Ja, meg nem is tudott olyan dolgokat megfőzni, amiket én tudtam. Nem tudott például dagasztani sem. A veteményest is gondoztam, a jószágokkal is én bajlódtam. A bátyám, amikor lehetett, lelépett. Nem érdekelt a munka. Ennek ellenére én voltam a fekete bárány, a más beállítottságom miatt. Nem kaptam szeretetet sem anyámtól, sem apámtól. Rengeteg veszekedés volt, miattam is sok. Apám, ha tehette, vert, de nem nagyon mert, mert a nagyapám megvédett. Anyám is adott pofonokat. Nem véletlen, hogy több idegösszeroppanást kaptam, voltam ideggondozóban is, most is járok pszichiáterhez, szedek gyógyszereket is. (És hogy kerültél állami gondozásba?) Nem bírtam ezt, hogy otthon mindig engem bántanak, ezért folyton elszökdöstem. Nekem soha, semmit

nem vettek, nem kaptam semmit. Ezeket a dolgokat is be kellett szereznem. Úgyhogy mondták otthon, ha még egyszer elszököm, beraknak nevelő otthonba. Meg is tették.”

4. Voltak-e veszekedések? Előfordult, hogy ezek eldurvultak?

„Rengeteg veszekedés volt, miattam is sok. Apám, ha tehetett, vert, de nem nagyon mert, mert a nagyapám megvédett. Anyám is adott pofonokat. Nem véletlen, hogy több idegösszeroppanást kaptam, voltam ideggondozóban is, most is járok pszichiáterhez, szedek gyógyszereket is.”

5. Voltak-e a családban komoly problémák?

„Szegényesen éltünk, apám ivott, el lehet képzelni...”

6. A családjából volt-e már valaki börtönben? Valaki van most börtönben?

Nagyapa és öccse volt.

7. Mi a szülők iskolai végzettsége?

Apa: 5 általános

Anya: 6 általános

“Úgy tudom, hogy most rengeteg támogatás van olyanoknak, akik nem fejezték be a 8 általánost, és nincs munkájuk... úgyhogy azt hiszem, a munkaiügyi központ valami tanfolyamra beíratta most őket...”

Iskolai karrierje, középiskolás élményei

8. Milyen iskolákba járt? Mi az iskolai végzettsége?

1. 8 általános
2. szakács – ide 0,5 évet járt, de nem tudta befejezni, mert bebukott, és Tökölön erre nem volt mód
3. könnyűgépkészítő (Tököl, OKJ-s szakma)
4. kerámia és porcelán készítő (OKJ-s szakma, Sátoraljaújhely, még nem fejezte be)

9. Milyen volt a kapcsolata a diákokkal?

„Jó volt, mindenkivel jól kijöttem, bár nagyon robbanékony voltam abban az időben, ezért inkább ők alkalmazkodtak hozzám.”

10. Milyen volt a kapcsolata a tanárokkal? Volt-e olyan tanára, akire emlékszik?

„Tisztáztam velük a dolgokat, és utána már jó. Nem szerettem azokat, akik csúnyán néztek. A normális, jókedvű tanárokat szerettem.”

11. Szeretett-e iskolába járni? Miért? Milyen volt a tanuláshoz fűződő viszonya? Miért?

„Az iskola nem ad nekem semmit. Nem az iskola tanít meg arra, hogy megfeleljek a civil életben, hanem a tapasztalat. A legfőbb kérdés, hogyan teremtsen meg a napi betevőt? Van, akinek sok iskolája van, mégsem viszi semmire az életben. Én valamire vinni akarom az életben. Erre nem az iskola ad lehetőséget.”

12. Melyek voltak a kedvenc tantárgyai? Miért?

„Nem szerettem tanulni, ezért nem is voltak kedvenc tárgyaim. A verseket szerettem, meg szerettem a kézműveskedést és a táncot. Általános iskolában volt délutánonként tánc meg gyöngyfűzés meg agyagozás meg ilyenek... Ezeket szerettem.”

13. Tanulásmódszertan: hogyan tanult? Tudott-e valaha egyedül tanulni? Mi a legsikeresebb és legeredményesebb tanulási módszere?

„Nem tanultam én külön, az órán tanultam, amit elmondott a tanár. Néha olvasgattam a tanulnivalót, ha nagyon kellett, 2x-3x elolvastam, és megmaradt bennem. Az órán is főleg rajzolgattam, úgy tudtam figyelni.”

14. Milyen pozitív és negatív élményei vannak az iskoláról, iskolából?

Pozitív: a délutáni foglalkozások, amit egy cigány tanárnő tartott, és volt benne tánc, művészeti órák, kreatív szakkör... ez tkp. napközi volt.

Negatív: „minden a hangulatomtól függ. Egyszer eltörtem egy tanár karját, mert 'kurva anyázott'. Pedig jó tanár volt, később röstelltem a dolgot, de nem kellett volna neki ilyet mondania.”

15. Ha tanult: miért tartja fontosnak a tanulást? Mi volt a motivációja?

Ha nem: Miért nem tanult? Ha félbehagyott valamilyen iskolát, miért?

Véleménye szerint van-e értelme a tudásnak, tanulásnak? Ha igen, miért, ha nem, miért?

„Itt bent elsősorban az időtöltés miatt. Amit tanulunk pl. a kerámiából, az elmélet, annak a legnagyobb részét nem használjuk, úgyhogy felesleges. (Itt részletesen elmondja, hogy mit lenne elég csak tanulni kerámia elméletből.) Nem kell túlbonyolítani a dolgokat. Már megfigyeltem, hogy a tankönyvírók mennyi felesleges dolgot írnak le, biztos, hogy oldalszámra kapják a pénzt ezekért.”

Börtönbüntetés előtti munkavégzés

16. Van-e valamilyen szakmája, foglalkozása, hivatása?

Könnyűgépező, de ezt Tökölön szerezte, börtönbüntetése előtt nem volt szakmája, szakácsiskolába járt.

17. Közvetlenül a börtönbe kerülése előtt volt-e munkája? Mi volt az?

Napszámosként dolgozott, mezőgazdasági szezonális munkákat végzett. Néha feljött Budapestre, itt piacpakolással, ablaktisztítással keresett némi pénzt.

18. Szerette-e a munkáját?

Szeret a földeken dolgozni, meg egyébként sem fél a munkától.

19. Milyen volt a kapcsolata a munkatársaival, a főnökével?

Miután ismerősöknél, ismerősökkel dolgozott, jó.

20. Milyen fajta munkákat végzett leginkább a börtönön kívül? Mennyi ideig tartottak?

Napszámosként dolgozott, mezőgazdasági szezonális munkákat végzett. Néha feljött Budapestre, itt piacpakolással, ablaktisztítással keresett némi pénzt.

Ezek mind nagyon alkalmi jellegűek és rövid ideig tartó munkák voltak.

21. Ha közvetlenül a börtönbe kerülése előtt nem dolgozott, akkor miért nem?

Közvetlenül a börtönbüntetése előtt nem dolgozott, mert volt egy partnere, aki eltartotta ill. adott neki pénzt.

Pénzügyek

22. Mielőtt bekerült a börtönbe, miből élt? Elég volt-e a pénze a megélhetésre?

Munka+családi pótlék (állami gondozottaknak összegyűjtik)+bűnözés.

23. A börtön előtt kapcsolatba került-e valamilyen szociális intézménnyel, kapott-e szociális támogatást? Milyen segítséget kapott tőlük? Mennyire volt elégedett az ügyintézővel, a bánásmóddal?

Állami gondozott volt, a családi pótlékát összegyűjtötték, ezt élte fel később. Többször volt kórházban, „idegösszeroppanás miatt”, „de a nagykállói diliházba azért nem mentem be!”

Szenvedélybetegség

24. Börtönbe kerülése előtt fogyasztott-e alkoholt, kábítószer, kábító hatású gyógyszert? Egyéb függőség előfordult-e az életében (pl. játékszenvedély stb.)?

Mindig is használt gyógyszert, meg gyógyszer + alkoholt. Seduxen, Andaxin + alkohol, általában napi 1 levél az egyikből vagy a másikkól. Tökölön gyógyszer-túladagolása volt, „mert meg akartam halni. Bánom, hogy nem haltam meg, nincs értelme az életemnek.” Néha próbálkozott Tegretollal, de attól agresszív lesz. Most is szed – orvosi felügyelet mellett és utasításra (!) – gyógyszert: Xanax, Renamin. „De nekem igazán a Seduxen jön be. Ha meglátom, rendesen beremegek.”

Lakóhely

25. Hol és kivel lakott a börtön előtt?

Nevelőotthon, de általában élettárssal Nyíregyházán.

26. Milyen lakásban élt, mennyire volt megelégedve vele?

2,5 szobás, családi, kertes háza volt élettársnak, akit egy bárban ismert meg IA¹: nagyon részeg volt, már nem tudott hazamenni, és az új ismerős felajánlotta, hogy aludjon nála. Így jöttek össze. Élettárs kocikkal foglalkozott, de nem bűnözésből élt. IA-t soha nem ütötte meg, csodálatos három évet töltöttek együtt, de élettárs gyakran megcsalta IA-t, néha nőekkel is. Ezért IA három lehetőséget adott neki, de élettárs azt eljátszotta, így IA elhagyta őt. A legjobb az egészben IA számára az volt, hogy az együttélés alatt egyrészt valakihez tartozott, másrészt nem volt anyagi gondja, állítása szerint élettárs napi 100.000.- Ft költőpénzt adott neki.

27. A börtön után ugyanott fog-e élni? Ha nem, miért nem?

Ha már szabadult? Hol, milyen lakásban él most? Mennyire van otthonával megelégedve?

Fogalma sincs, hol fog élni szabadulás után, éppen ez a legnagyobb gondja. Áttették volna átmeneti csoportba, de nincs állandó kapcsolattartója, ezért maradt eredeti helyén. Nagyon aggódik, hogy emiatt a kedvezményét sem fogja megkapni. Most próbálja felvenni a kapcsolatot a húgával, már írt is neki levelet, de nem kapott választ, amit IA úgy értelmez, hogy azért nem válaszolt, mert inkább majd jön hozzá beszélőre. „Nincs kire számítsak, teljesen magam vagyok. Persze, ha kell, kiállok az utcára is, fogok magamnak pasit, az biztos. Mondjuk ezt még soha sem csináltam, de biztos menni fog.“

Baráti kapcsolatai

28. Voltak-e barátai börtönbe kerülése előtt? Honnan kerültek ki a barátai (iskolai, lakóhely egyéb kortárs közösség stb.) Milyen volt a kapcsolata velük? Mivel töltötték az idejüket? Miben számíthatott a barátaira?

Barátai sincsenek. „Tökölön 8-9 hónapos élettársi kapcsolataim voltak, ott jó volt, nem voltam ennyire magam. Aztán ők szabadultak. (És nem írtak Neked, nem tartják Veled a kapcsolatot?) Nem.“

29. Börtönbe kerülése után megmaradtak-e baráti kapcsolatai? Ha nem, miért nem?

¹ Interjúalany.

Nem voltak barátai. A bűncselekmények nagy részét egy szellemi fogyatékos felnőtt korú fiúval követték el, de ez nem volt barátság.

30. Kit tekint barátjának? Sok barátja van?

Nincsenek barátai, elsősorban – saját értelmezése szerint – „más beállítottsága miatt”. Nem is akar barátot, csak valamiféle emberi kapcsolatot, akire/amire számíthat.

Kriminális karrierje, az ahhoz vezető út

31. Hogyan, miért kezdődött kriminális karrierje? Mit tekint annak a pontnak, ahol el- ill. megkezdődött kriminális életvezetése? Ki lehetett volna ezt védeni? Hogyan?

„Kb. 9-10 évesen kezdődött, rá voltam utalva, mert én soha nem kaptam semmit. Az x környéki kempingházakat fosztogattam, nagyon megérte! (Ezt hogy hívják, ezt a bűncselekményt?) Besurranás.”

32. Mivel vádolták? Miért ítélték el?

Életellenes a bűncselekménye, ezzel vádolták és ítélték el, már nem emlékszik pontosan, hogy milyen minősítések voltak rajta, de szerinte szinte minden: különös kegyetlenséggel, előre megfontolt szándékkal stb. A felnőtt korú szellemi fogyatékos intézetis társával követték el, de a tényleges tettes ő volt. IA „lehúzgálta” az intézetben a többieket, és az áldozat ezt nehezményezte. IA kicsalta társával valami elhagyatott helyre az áldozatot, és 27x szúrta meg. Mindez Y-ban volt. Orvos szakértő szerint már az elsőbe behalt az áldozat. (Miért szúrtál 27x?) „Biztos akartam lenni benne, hogy meghalt. (És akkor hogy hagyta abba?) Szólt a büntim², hogy hagyjam abba, már meghalt. Tiszta vér voltam, mindenem, alig tudtam lemosni. Minden véres volt. Mondtam a büntimnek, vigye el a balhét, mert nekem ott a húgom, és gondoskodnom kell róla, nem akarom, hogy ő is állami gondozásban nőjön fel. Hiába győzködtem, nem akarta. Azt mondta, nem ő csinálta. (De ténylegesen Te tetted, nem?) Igen.

² Büntárs.

Én szúrkáltam. De azért elvihette volna a balhét, neki nem volt senkije. Most Nosztrán van ő is.”

33. Hogyan gondolkodik most korábbi életvezetéséről?

„Megjártam a hadak útját. Ha anyuékkal voltam, akkor rossz volt, ha magam, akkor csodálatos, az a szabadság...”

Élet a börtönben

(Ha már szabadult, akkor is megkérdezni, csak múlt időben tedd fel a kérdéseket!)

34. Kapcsolatai a börtönben. Milyen a kapcsolata a többi elítélttel?

„Itt nagyon nehéz, sok a vamzer. Nem nagyon állnak velem szóba a más beállítottságom miatt. Most ugyan van egy kis bizalmasom, aki mindjárt szabadul. Ez nem túl jó. (És ő fog Neked írni, kapcsolatba marad Veled?) Ő biztos. Ő a kis bizalmasom.”

35. Milyen a kapcsolata a nevelővel? Fordult-e már hozzá segítségért? Milyen ügyben, kapott-e támogatást?

„Semmi bajom vele, azon túl, hogy tébolyodott. (Az mit jelent?) Néha elír dolgokat, pl. a beszélő dátumát. Ez aztán nagy bonyodalmakat okozhat, pl. a hozzátartozók máskorra veszik ki a szabadságot stb.”

36. Milyen a kapcsolata a börtön egyéb személyzetével?

„Nem olyan jó, utálnak, a beállítottságom miatt. A múltkor pl. egy fiatal őrmester utánam jött a fürdőbe, ahol mostam. Mondtam neki, hogy menjen ki, mert mindjárt lábra kap a pletyka, hogy leszoptam. Vörös fejjel menekült ki. Az életem kész katasztrófa.”

37. Külső kapcsolatai: Szokták-e látogatni? Ki szokta látogatni? Milyen gyakran? A családján kívül vannak más barátai is kinn, akik támogatják? Kicsoda?

Nem.

38. Hogyan telnek napjai a börtönben, mivel tölti szabadidejét?

„Hajnalban kelek, az még egy idő, mire magamhoz térek a gyógyszerek miatt. Amikor este beveszem az altatót, az valami csodálatos érzés. Olyan, mint amikor a hidegről hirtelen bemegyünk a melegre, zsibbadtság, elernyedés... Gyorsan bemászok az ágyba, és így nagyon jókat tudok aludni. Bár van, amikor ennek ellenére is rémálmaim vannak, főleg az, hogy tetőtől talpig véres vagyok. Az nagyon rossz. Reggel még hat a gyógyszer, szóval nehezen térek magamhoz, meg nem is olyan jó magamhoz térni. Kávét főzök, cigi, rendbe szedem magam. 5-kor séta van, lemegyek. Feljövök, megint kávé. Aztán hétköznap kerámiázás, délután meg rajz és tv. Hétfégén meg rendbe szedem magam, teljes szőrtelenítés, szemöldök... Ezzel jó sok idő elmegy.”

39. Dolgozik-e? Mit? Milyen munkát végez? Mi a véleménye erről a munkáról? Ha nem dolgozik, miért nem? Ha dolgozik, miért?

„Nem, elég az, amit magamnak dolgozom.”

40. Részt vett-e valamilyen oktatásban, képzésben, tanfolyamon? Miért? Van-e rá lehetőség? Milyen képzések, tanfolyamok vannak a börtönben? Mi a véleménye a benti képzésekről?

- könnyűgépkészítő (Tököl, OKJ-s szakma)

- kerámia és porcelán készítő (OKJ-s szakma, Sátoraljaújhely, még nem fejezte be)

„Az iskola nem ad nekem semmit. Nem az iskola tanít meg arra, hogy megfeleljek a civil életben, hanem a tapasztalat. A legfőbb kérdés, hogyan teremtsen meg a napi betevőt? Van, akinek sok iskolája van, mégsem viszi semmire az életben. Én valamire vinni akarom az életben. Erre nem az iskola ad lehetőséget.”

41. Milyen segítségre van / lenne szüksége? Kap-e valamilyen segítséget benn?
Kitől/kiktől/mitől?

Senkitől nem kap semmilyen segítséget sem. „Stabil kapcsolattartás lenne nekem most a segítség.”

42. Megváltozott-e benne valami a korábbiakhoz képest?

„A családom hagyjon engem békén, meghaltak számomra teljesen.”

43. Mit gondol arról, a börtön segíti-e a társadalomba való beilleszkedést? Miért, hogyan?

„Nem. Miért segítene? Semmi köze hozzá, hogy mi lesz velem akkor, amikor szabadulok. A börtönben az emberek nem javulnak, csak rosszabbodnak. Úgy egészségileg, mint lelkileg.”

Segítő szervezet

44. Van-e kapcsolata valamilyen segítő szervezettel? Milyen segítséget kap tőlük? Mennyire elégedett munkájukkal?

Nincs.

Tervek, jövőkép

(Ha már szabadult, ez a blokk kimarad, ugrás a következőre)

45. Vannak arról egyértelmű elképzelései, hogy szabadulás után hol, és kivel fog élni? Mik a tervei? Lát olyan problémát, ami megakadályozhatja a terveit?

Semmi elképzelése nincs erről.

46. Hogyan szeretne élni szabadulás után?

„Leginkább ellennék magamban, mindenki hagyjon békén. Tartanék jószágot, veteményezés, otthoni teendők. Ez nekem teljesen jó lenne.”

47. Fog kapni bármilyen szociális támogatást vagy ellátást a szabadulása után? Tudja-e, hova fordulhat segítségért?

Az otthonteremtési támogatásra számít, ezt 24. életévéig kell pályáznia.

48. Melyek azok a helyzetek, melyektől a leginkább fél, vagy amelyek a leginkább aggasztják szabadulása után? Mit gondol, mi lesz a legnehezebb?

Főleg attól fél, hogy nem kapja meg a kedvezményt a kapcsolattartás miatt.

49. Mit gondol, milyen segítségre lesz szüksége ahhoz, hogy szembe nézzen a szabadulás utáni nehézségekkel?

Minden nehéz lesz.

50. Milyen emberi kapcsolatokra számíthat?

Nem számíthat emberi kapcsolatokra.

51. Lesz-e pártfogója? Mit gondol, mi a feladata a pártfogónak, milyen problémákkal lehet hozzá fordulni, milyen segítséget vár tőle? Ha nem lesz pártfogója jelentkezik-e utógondozásra?

Igen, lesz. „Segít az ügyeimben, együtt intézkedik velem, a pártomat fogja, hiszen ezért számomra, ha nem tud, hagyjon békén, ne zaklasson. Ha van problémám, tudjak hozzá fordulni, hiszen ő van olyan szervezetekkel kapcsolatban, akik tudnak segíteni rajtam.”

Ha már szabadult:

52. Milyen problémákkal találta magát szembe kikerülés után?

53. Megoldott volt-e a lakhatása? Családjával tartja-e/tartotta-e a kapcsolatot, ill. számíthat-e/számíhatott-e rájuk?

54. Milyen segítségre volt / lett volna szüksége? Kikhez fordulhatott, milyen segítséget kapott?

55. Sikerült-e munkát találnia? Ha nem, mi ennek az oka? Ha nem keres, miért nem?

56. Gondolkodik-e abban, hogy részt vesz valamilyen oktatási programban? Milyenben?

57. Van-e pártfogója? Milyen a kapcsolata vele? Milyen segítséget nyújt számára? Milyen rendszerességgel találkoznak?

Kérdések a félutas házról:

61. Milyen lakhatási megoldásokat ismer szabadulás után?

Erről a kérdéscsoportról már nem volt idő beszélni.

59. Hallott-e már ilyenről (félutas házról)? Ha igen, mi a véleménye róla? Ha nincs/nem lenne hova mennie, lakna-e ilyenben? Miért igen? Miért nem?

60. Milyen lenne az ideális félutas ház szerinte? Miben kellene segítenie, milyen szolgáltatásokat kellene biztosítania?

Összegzésképpen:

61. Mi a véleménye arról, hogyan lehetne segíteni/támogatni a hozzá hasonló sorsúakat?

„1. Ne ítéljenek meg első látásra.

2. Fogadják el az embert olyannak, amilyen.

3. Legyen nyíltság és őszinteség az emberek között.

4. Ne ítéljék el az embert beállítottsága miatt. Ne húzódjanak el tőle az emberek, mert ő is olyan ember, mint a többi. Nagy a hely, elférünk egymás mellett, szóval mindenki adja magát, és mindenki illeszkedjen a másikhoz.”

Az interjú rövid összefoglalása:

IA nagyon fiatal, roma, állami gondozott, homoszexuális, aki életellenes bűncselekmény miatt 10 év fegyházatot kapott fiatalkorúként. Élete során rendkívül sok megaláztatásban volt része, saját értelmezése szerint elsősorban „más beállítottsága” miatt. Családi kapcsolataira már gyerekkorában sem számíthatott – kivéve a nagyapát –, és miután „se szeretetet, se semmit” nem kapott otthonról – annak ellenére, hogy sokat segített a háztartásban, jószágok ellátásában –, folyamatosan „szökdösött” otthonról. A x környéki kempingházak fosztogatásával kezdte kriminális karrierjét. Szülei 7-8 éves kora körül állami gondozásba adták IA-t. Ott társai „húzgálása” jelentette fő jövedelemforrását. Az áldozat ezt nehezményezte, ezért IA szellemi fogyatékos felnőtt korú büntársával kicsalta egy elhagyatott helyre, és 27 késszúrással megölte intézetis társát. Már 6 éve van bv. intézetben, Tököl után került Sátoraljaújhelyre 21. életéve betöltése után. Elvégzett néhány iskolát, szakmát szerzett, de a tanulást nem tartja fontosnak, mert nem mutatja meg számára, hogyan is éljen a civil életben, hogyan fog tudni talpon maradni? Leginkább ezt szeretné megtanulni, de a jelen körülmények között erre semmi lehetősége. Sátoraljaújhelyen megaláztatásai folytatódhatnak. Átmeneti csoportba került volna, ha lenne kapcsolattartója. Semmiféle emberi kapcsolatra nem számíthat szabadulás után, a börtönben sem látogatja senki, nem ír neki senki. Teljesen

bizonytalan a szabadulás utáni életében: leginkább „ellenne” magában egy kis házban, vidéken, tartana jószágokat, veteményest gondozna, végezné a házimunkát, és őt „hagyja mindenki békén”. Észak-Kelet Magyarországról, R-ről származik.

Életútinterjú 2.

Interjúvázlat

Váltó-sáv Alapítvány

Az interjú készítője: Mészáros Mercedes

Az interjú ideje: 2006. 03. 07.

Helye: Balassagyarmati Fegyház és Börtön

Interjúalany kódja: GY3

Neme: férfi

Életkora: 25 éves

Mikor került börtönbe, és várhatóan mikor szabadul?

2001. 02. 15. – 2006. 05. 15. – feltételesen – 5 év 3 hónapot ül ténylegesen, elsőfokon 8,5-t, másodfokon 7 évet kapott.

Milyen fokozatban tölti a büntetését?

Fegyházat kapott, de minősítették jó magaviselet miatt börtönre.

Milyen az élet itt (a büntetés-végrehajtási intézetben)?

Először a Gyorskocsiban, majd a Venyigén, majd ismét a Gyorskocsiban, majd Venyige, majd Gyorskocsi, majd Venyigén volt előzetesben. Összesen 3,5 évet volt előzetesben. Utána, a másodfok után került Balassagyarmatra. A letöltők között így nincs összehasonlítása alapja. „Itt ha meghúzza magát az ember, sok mindent elér.”

Családjával való kapcsolata, a család szerkezete, működése

1. Kik azok a személyek, akiket a családjának tart? Vannak-e testvérei?

Nagyapa, nagymama, anya, apa, nővér, keresztszülők – ők mind kapcsolattartók is. + még egy barát, „aki több mint barát”.

2. Milyennek írná le a szüleihez fűződő viszonyát?

„Szoros, jó kapcsolat. Most már apámmal is egyre szorosabb. Szüleim 16 éves koromban váltak el. Egy darabig tartottam apámmal a kapcsolatot, majd megszakadt. Amikor bekerültem, rá 1 évre újra felvettük a kapcsolatot. Egyszer meglátogattam, de utána inkább erkölcsi szempontból támogatott, mert nem szívesen lát ilyen körülmények között. Mindkét szülőmtől jó támogatást kapok. Anyám vidéki, apám budapesti.”

3. Hogyan élt a család, milyen volt otthon a hangulat? Hogyan bántak egymással a családtagok?

„Tökéletesen, harmonikusan. Összetartó család vagyunk. Mindent meg lehetett beszélni, nem voltak viták, fenyegetés, ütlegetés meg ilyesmi.”

4. Voltak-e veszekedések? Előfordult, hogy ezek eldurvultak?

„Mindenhol van veszekedés, mindenki veszekszik mindenkivel mindig, az életben is, nem? De nem volt pohárcsapdosás. Verbálisan veszekedtünk. (Ez mit jelent?) Emelt hangon magyarázzuk meg a dolgokat.”

5. Voltak-e a családban komoly problémák?

„Nem voltak, sem anyagi, sem lelki, sem érzelmi problémák.”

6. A családjából volt-e már valaki börtönben? Valaki van most börtönben?

„Dehogyan. A családban több rendőr van.”

7. Mi a szülők iskolai végzettsége?

Anya: gimnázium+könyvelő

Apa: géptechnikus

Iskolai karrierje, középiskolás élményei

8. Milyen iskolákba járt? Mi az iskolai végzettsége?

- 1. Általános iskola*
- 2. SZMK – szobafestő-mázoló – végzett*
- 3. személy- és vagyonőr, fegyverviselési és –tartás – tanfolyam*
- 4. Belvárosi Tanoda Alapítványi Gimnázium és Szakközépiskola – gimnázium – 4 évet tanult itt, előrehozott érettségi vizsgát tett 1 tárgyból (földrajz)*
- 5. OKJ – számítástechnika – végzett*

9. Milyen volt a kapcsolata a diákokkal?

„Változó. Voltak ellenszenvesek és szimpatikusak.”

10. Milyen volt a kapcsolata a tanárokkal? Volt-e olyan tanára, akire emlékszik?

„Ugyanaz. Voltak ellenszenvesek és szimpatikusak. Volt olyan, akivel jól kijöttem, de egyikre sem emlékszem. Abszolút nem emlékszem egyikre sem.”

11. Szeretett-e iskolába járni? Miért? Milyen volt a tanuláshoz fűződő viszonya? Miért?

„Relatív. Volt, amikor jó volt, volt, amikor nem. Személy- és vagyónőr meg a számítástechnika tanulása jó volt. Ami nem érdekel, azt nem is csinálom. Öntörvényű vagyok. Nagyon változó tehát, hogy milyen a tanuláshoz fűződő viszonyom, azaz attól függ, hogy mi érdekel.”

12. Melyek voltak a kedvenc tantárgyai? Miért?

„Nem voltak kedvenc tantárgyaim, de olyanok sem, amiket utáltam.”

13. Tanulásmódszertan: hogyan tanult? Tudott-e valaha egyedül tanulni? Mi a legsikeresebb és legeredményesebb tanulási módszere?

„Többféle módon: a vagyónőrnél magoltam, jegyzeteltem. Általában olvasom az anyagot. Én csak egyedül tudok tanulni. A számítástechnikánál a gyakorlatot értettem meg, az elmélet visszatért erre, úgyhogy azt jól lehetett tanulni. A jegyzetelés-olvasás, általában az megy.”

14. Milyen pozitív és negatív élményei vannak az iskoláról, iskolából?

„Volt, múlt, ennyi. Nincs és nem volt emlékezetes dolog. Kurva sokat kellett általában tanulni, de mégis könnyű volt.”

15. Ha tanult: miért tartja fontosnak a tanulást? Mi volt a motivációja?

Ha nem: Miért nem tanult? Ha félbehagyott valamilyen iskolát, miért?

Véleménye szerint van-e értelme a tudásnak, tanulásnak? Ha igen, miért, ha nem, miért?

„Kint kötelező, kötelező egy szakma is. Bent: időtöltés, a számítástechnikát meg azért tanultam, mert érdekel, ez a jövő. A vagyondőrít azért, hogy úgy tudjak dolgozni, hogy ne kelljen dolgozni. (És a Tanodát, a gimnáziumot miért csináltad?) Akkor még úgy gondoltam, hasznát fogom venni. Az érettségi majd kell az elhelyezkedéshez, de mára már tudom, hogy nem fogok tudni elhelyezkedni, mert mindenhová kell az erkölcsi. (És miért hagytad abba?) Főleg ezért. Rájöttem, hogy semmi értelme. Amikor elkezdtem, még azt gondoltam, mindenen változtatni fogok, hogy beilleszkedjek a társadalomba. Mára már azt gondolom, hogy nem akarok ebbe a társadalomba beilleszkedni. Egyrészt. Másrészt, a 4 év alatt 1 tárgyból tudtam csak leérettségizni. (És ez miért történt?) Ez a Ti hibátok, nem az enyém. Én le tudtam volna többől is, de mindig minden változott. Egyszer ebbe kaptunk bele, pl. a műtöri (ti. művészettörténet), aztán tantárgyat váltottunk, és persze így a műtörivel sem haladtunk. Mindig másokhoz kellett igazodnom, pl. a Venyigén, hogy ők miből érettségiznek. Velem máshogy foglalkoztatok, nem úgy, mint velük, a többiekkel. Másrészt azért is hagytam abba, mert nem érdekel már, semmi, nemcsak a tanulás. (De nincs akkor értelme a tanulásnak?) Biztos van, de nem találom jelenleg az értelmét. Talán egyedül csak az idegen nyelvnek.”

Börtönbüntetés előtti munkavégzés

16. Van-e valamilyen szakmája, foglalkozása, hivatása?

- SZMK – szobafestő-mázoló – végzett - kint
- személy- és vagyondőr, fegyverviselési és –tartás – tanfolyam – végzett - kint
- OKJ – számítástechnika – végzett - börtönben

17. Közvetlenül a börtönbe kerülése előtt volt-e munkája? Mi volt az?

Igen, fegyveres őr volt.

18. Szerette-e a munkáját?

Igen, mert könnyű volt.

19. Milyen volt a kapcsolata a munkatársaival, a főnökével?

Ez tkp. egy vállalkozás volt, ahol IA szerint nem volt főnök, szabadon választották a munkatársaikat is, így jó volt a kapcsolat.

20. Milyen fajta munkákat végzett leginkább a börtönön kívül? Mennyi ideig tartottak?

Néha festőként dolgozott, de inkább csak „kezdő” korában. Megcsinált néhány lakást. Aztán pizzériában dolgozott, a Z-n, pizzát készített, de ez csak időszakos munka volt. Aztán az építőiparban is dolgozott, de az csak jövedelem kiegészítés volt számára. A vagyonőrséget csinálta 1,5 évig.

21. Ha közvetlenül a börtönbe kerülése előtt nem dolgozott, akkor miért nem?

--

Pénzügyek

22. Mielőtt bekerült a börtönbe, miből élt? Elég volt-e a pénze a megélhetésre?

Bér, fizetés, jövedelem, bűnözés. Így elég volt.

23. A börtön előtt kapcsolatba került-e valamilyen szociális intézménnyel, kapott-e szociális támogatást? Milyen segítséget kapott tőlük? Mennyire volt elégedett az ügyintézéssel, a bánásmóddal?

Nem.

Szenvedélybetegség

24. Börtönbe kerülése előtt fogyasztott-e alkoholt, kábítószer, kábító hatású gyógyszert? Egyéb függőség előfordult-e az életében (pl. játékszenvedély stb.)?

'97-től nem fogyaszt alkoholt. Drog: heroinon kívül minden. IA azonban nem tartja magát függőnek. A legjobban az LSD jött be neki: „ráébresztett dolgokra, ami érdekes. Öntudatra ébreszt az LSD.”

Lakóhely

25. Hol és kivel lakott a börtön előtt?

Egyedül lakott, albérletben.

26. Milyen lakásban élt, mennyire volt megelégedve vele?

Budapesten, 56 m²-es, 3 szobás lakásban. Meg volt vele elégedve.

27. A börtön után ugyanott fog-e élni? Ha nem, miért nem?

Ha már szabadult: hol, milyen lakásban él most? Mennyire van otthonával megelégedve?

„Ez az igényem, úgyhogy a szabadulás után is ilyet bérelek ki, egyik barátommal. Szabadulás után közvetlenül a nővéremnél fogok lakni, kb. 1 hónapig. Utána bérelek lakást a börtönbeli keresetből meg a szülői támogatásból. Apám azt mondta, hogy anyagilag az első fél év megoldott, azzal ne foglalkozzak. Azonkívül van megtakarított pénzem. Egyébként hülyeség a tervezés, konkrétumokban gondolkozni 5 év után nem lehet. Az ismerőseim 90%-a meghalt, 10%-a külföldön van. Semmi elképzelésem a szabadulás utánra, várom a jó lehetőséget.“

Baráti kapcsolatai

28. Voltak-e baráti börtönbe kerülése előtt? Honnan kerültek ki a baráti (iskolai, lakóhely egyéb kortárs közösség stb.) Milyen volt a kapcsolata velük? Mivel töltötték az idejüket? Miben számíthatott a barátaira?

„2 embert tartok barátomnak, azok a lakóhelyről és az iskolából jöttek. Együtt lógtunk, az egyik a büntársam, aki már több mint barát. Olyan, mint a házastárs, de még annál is több.”

29. Börtönbe kerülése után megmaradtak-e baráti kapcsolatai? Ha nem, miért nem?

„A börtönbe kerülés egy jó teszt, hogy megmaradnak-e a baráti kapcsolatok. Ezzel a kettővel igen. Összetartunk még mindig.”

30. Kit tekint barátjának? Sok barátja van?

„Haverból rengeteg, barátból kevés, tudod, hogy van ez...”

Kriminális karrierje, az ahhoz vezető út

31. Hogyan, miért kezdődött kriminális karrierje? Mit tekint annak a pontnak, ahol el- ill. megkezdődött kriminális életvezetése? Ki lehetett volna ezt védeni? Hogyan?

„12 évesen már loptunk az X-ből, heti rendszerességgel különböző boltokból, pl. Y, Z. Úgy, mint az összes többi lakótelepi gyerek. Az egészben az érdekes a bűncselekmény lefolytatásának technikai oldala volt, a részletekre való odafigyelés, nem az anyagi haszon. 15 évesen már szívtam, rendszeresen. Ezek a kezdőpontok.”

32. Mivel vádolták? Miért ítélték el?

Jelentős érték ellen elkövetett csoportos és fegyveres rablás. Másodrendű, társ tettes. Ez volt a vád és az ítélet is.

33. Hogyan gondolkodik most korábbi életvezetéséről?

„Semmit nem változtatnék, csak másképp csinálnám. Okosabban.”

Élet a börtönben

(Ha már szabadult, akkor is megkérdezni, csak múlt időben tedd fel a kérdéseket!)

34. Kapcsolatai a börtönben. Milyen a kapcsolata a többi elítélttel?

„Itt kényszerkapcsolatok vannak, nem érdemes szót vesztegetni rájuk.”

35. Milyen a kapcsolata a nevelővel? Fordult-e már hozzá segítségért? Milyen ügyben, kapott-e támogatást?

„Kaméleon bácsival? Kb. 5 színű, jobbik esetben. Kaméleon bácsi jónak tartja a kapcsolatunkat. A nevem jól cseng a házban. 28 dicséretem van, egy feddése sincs. Raktáros vagyok, vagyis bizalmi munkakörben dolgozom. Miután itt nincs átmeneti csoport, kértem szabadulásra felkészítést, azaz kimaradást. Kaméleon bácsi felültetett, de nem velem szúrt ki, hanem a családomat oltotta be kajakra. Vártak, készültek, aztán persze semmi nem volt.”

36. Milyen a kapcsolata a börtön egyéb személyzetével?

„Ők az egyik oldalon, én a másik oldalon. Köszöniünk egymásnak.”

37. Külső kapcsolatai: Szokták-e látogatni? Ki szokta látogatni? Milyen gyakran? A családján kívül vannak más barátai is kinn, akik támogatják? Kicsoda?

Havonta látogatják, család. Most a barát is engedélyt kapott beszélőre (aki ugyanabból az intézetből szabadult, és büntársa volt).

38. Hogyan telnek napjai a börtönben, mivel tölti szabadidejét?

Nem hajlandó elmesélni, ugyanúgy, dolgozik. A szabadidejében sétálgat és olvas.

39. Dolgozik-e? Mit? Milyen munkát végez? Mi a véleménye erről a munkáról? Ha nem dolgozik, miért nem? Ha dolgozik, miért?

Igen, raktáros, bizalmi munkakör.

40. Részt vett-e valamilyen oktatásban, képzésben, tanfolyamon? Miért? Van-e rá lehetőség? Milyen képzések, tanfolyamok vannak a börtönben? Mi a véleménye a benti képzésekről?

Jó sok képzésről tud: szobafestő-mázoló, hideg élelmezői, általános iskolai, építőipari képzések, idegen nyelv stb. Ő számítástechnikain vett részt, OKJ-s képzés. „Megfelelt. 4-től fél 6-ig volt, szombaton meg délelőtt. A tanár is jó volt.”

41. Milyen segítségre van / lenne szüksége? Kap-e valamilyen segítséget benn? Kitől/kiktől/mitől?

„Semmilyenre. Családi segítségre, maximum, de azt sem veszem mindig igénybe. A bv. keretein belül pedig hagyjanak békén.”

42. Megváltozott-e benne valami a korábbiakhoz képest?

„Nem megjavulni jöttem a börtönbe, hanem leülni az ítéletem. A börtönben rengeteg tapasztalatot lehet szerezni a többi bűncselekményről. Pl. életemben nem tudnék zárat kinyitni, ha nem kerülök börtönbe. Ez egy hasznos tudás. Kiokosodik az ember. De vigyázni kell, mert a 'hülye gyereket elkaszálják'. Kéne egy első büntényes börtön, meg egy visszaeső

börtön. A börtönben nincs emberi méltóság, csak elnyomás. Mindenki úgy áll hozzá, hogy 'csinálok valamit, amivel kiemelkedek a többiek közül. Semmin nem változtatnék, csak másképp csinálnám. Okosabban. (És a Tanodát, a gimnáziumot miért csináltad?) Akkor még úgy gondoltam, hasznát fogom venni. Az érettségi majd kell az elhelyezkedéshez, de mára már tudom, hogy nem fogok tudni elhelyezkedni, mert mindenhová kell az erkölcsi. (És miért hagytad abba?) Főleg ezért. Rájöttem, hogy semmi értelme. Amikor elkezdtem, még azt gondoltam, mindenben változtatni fogok, hogy beilleszkedjek a társadalomba. Mára már azt gondolom, hogy nem akarok ebbe a társadalomba beilleszkedni."

43. Mit gondol arról, a börtön segíti-e a társadalomba való beilleszkedést? Miért, hogyan?

„Kisítéleteknél igen, nagynál nem. (Kisítéleteseknél miért és nagynál miért nem?) A kisítéletesek elgondolkoznak, elriasztó hatása lehet a börtönnek. Elgondolkozik, hogy megváltoztassa-e az életvitelét. Az elriasztás a körülmények, a megalázás miatt van. Csak a családi segítségre lehet számítani. Anyámra pl. 100%-osan lehet támaszkodni, nem tol el magától soha. Talán a személyiség megváltozik a börtönben. Én még a családomat is képes vagyok eldobni, ha kell, pl. anyámmal 3 hónapig nem tartottam kapcsolatot, mert olyanba szólt bele, amibe nem kellett volna."

Segítő szervezet

44. Van-e kapcsolata valamilyen segítő szervezettel? Milyen segítséget kap tőlük? Mennyire elégedett munkájukkal?

„Volt, Ti. (Milyen segítséget kaptál tőlünk?) Próbáltatok segítséget adni, maradjunk annyiban. (Mennyire voltál elégedett a munkánkkal?) Részben. A 4 év alatt csak 1 tárgyból érettségiztem. (És ez rajtunk múlt?) Ez csak rajtatok múlt. Belekapkodtunk mindenben, nem volt stabilitás a tantárgyakban. Ugyanakkor sok mindent meg lehetett beszélni veletek, de ez semmit sem ért. (Miért?) Hát főleg azért, amit elmondtam: már nem akarok beilleszkedni ebbe a társadalomba. Vagyis én változtam meg, meg az elképzeléseim."

Tervek, jövőkép

(Ha már szabadult, ez a blokk kimarad, ugrás a következőre)

45. Vannak arról egyértelmű elképzelései, hogy szabadulás után hol, és kivel fog élni? Mik a tervei? Lát olyan problémát, ami megakadályozhatja a terveit?

„Nincsenek olyanok, amik megakadályozhatnának. Elhatározás kérdése az egész. Valamilyen szinten dolgozni fogok, de nem akarok. De muszáj azért keresni valamit, hogy a családnak legyen megélhetése. Ha nem jönnek össze a dolgok, visszakanyarodom erre az útra. Nem akarok 25 évig dolgozni a semmiért, mint anyámék. Ja, lehet, hogy én örök lázadó vagyok.”

47. Hogyan szeretne élni szabadulás után?

„Boldogan, havi fixen eltartani egy családot.”

47. Fog kapni bármilyen szociális támogatást vagy ellátást a szabadulása után? Tudja-e, hova fordulhat segítségért?

„Nem kell.”

48. Melyek azok a helyzetek, melyektől a leginkább fél, vagy amelyek a leginkább aggasztják szabadulása után? Mit gondol, mi lesz a legnehezebb?

„Nem fogok hazamenni, mert tartok tőle, hogy gond lenne... el akarom ezt kerülni... a családomat fenyegették, én nem hagynám annyiba, ha hazamennék. Inkább nem megyek.”

49. Mit gondol, milyen segítségre lesz szüksége ahhoz, hogy szembe nézzen a szabadulás utáni nehézségekkel?

„Nem hiszem, hogy szükségem lenne bármilyen segítségre.”

50. Milyen emberi kapcsolatokra számíthat?

„Család és a barát.”

51. Lesz-e pártfogója? Mit gondol, mi a feladata a pártfogónak, milyen problémákkal lehet hozzá fordulni, milyen segítséget vár tőle? Ha nem lesz pártfogója jelentkezik-e utógondozásra?

„Nem tudom, hogy lesz-e, és gőzöm sincs, hogy mit fog velem csinálni.”

Ha már szabadult:

52. Milyen problémákkal találta magát szembe kikerülés után?

53. Megoldott volt-e a lakhatása? Családjával tartja-e/tartotta-e a kapcsolatot, ill. számíthat-e/számíhatott-e rájuk?

54. Milyen segítségre volt / lett volna szüksége? Kikhez fordulhatott, milyen segítséget kapott?

55. Sikerült-e munkát találnia? Ha nem, mi ennek az oka? Ha nem keres, miért nem?

56. Gondolkodik-e abban, hogy részt vesz valamilyen oktatási programban? Milyenben?

57. Van-e pártfogója? Milyen a kapcsolata vele? Milyen segítséget nyújt számára? Milyen rendszerességgel találkoznak?

Kérdések a félutas házról:

62. Milyen lakhatási megoldásokat ismer szabadulás után?

Erre a kérdéscsoportra már nem jutott idő.

60. Hallott-e már ilyenről (félutas házról)? Ha igen, mi a véleménye róla? Ha nincs/nem lenne hova mennie, lakna-e ilyenben? Miért igen? Miért nem?

61. Milyen lenne az ideális félutas ház szerinte? Miben kellene segítenie, milyen szolgáltatásokat kellene biztosítania?

Összegzésképpen:

62. Mi a véleménye arról, hogyan lehetne segíteni/támogatni a hozzá hasonló sorsúakat?

„Csakis személyre szabottan.”

Az interjú rövid összefoglalása:

IA 25 éves fiatalember, aki fegyveres rablás miatt kapott 7 éves ítéletet. A büntetés-végrehajtási intézetbe kerülés után úgy döntött, hogy teljes mértékben változtat eddigi életvezetésén, és ehhez jó eszköznek bizonyult a tanulás és a segítő szervezet jelenléte. Szabadulás előtt kb. 8 hónappal azonban – valószínűsíthetően az ígért eltávozás miatt – azt a döntést hozta, hogy nem kíván visszailleszkeszteni a társadalomba. Addigi, jól működő segítő kapcsolatát és egyéb emberi kapcsolatait – családon kívül – felfüggesztette, és úgy indul neki a szabadulásnak, hogy „megpróbálja, de ha nem jön össze, amit akar, visszakanyarodik erre az útra”. Nem túl biztató kilátások. Szabadulása eléggé tervezetlen („5 év után mit lehet tervezni!”), nem gondolja, hogy talál olyan munkát, ami megfelelő lenne számára. Kizárólag a családjára számít minden téren. Gyakorlatilag a börtönben szocializálódott (18 évesen került be), számos dolog így kimaradt az életéből. Értékei instabilak, narratívája sok helyütt inkoherens.

Életútinterjú 3.

Interjúvázlat

Váltó-sáv Alapítvány

Az interjú készítője: Csáki Anikó

Az interjú ideje: 2006. február 28.

Helye: Kalocsai Fegyház és Börtön

Interjúalany kódja: K3

Neme: nő

Életkora: 26

Mikor került börtönbe, és várhatóan mikor szabadul?

2005. aug. – 2009. (kedvezményel)

Milyen fokozatban tölti a büntetését?

Fegyház

Milyen az élet itt (a büntetés-végrehajtási intézetben)?

„Csak Kalocsán voltam eddig. Nehéz, de nem a börtön nehéz, azt ki lehet bírni, hanem a rabok. A többiek kötekedősek, ha nem adsz, akkor neked mennek, belekötnek mindenbe.”

Családjával való kapcsolata, a család szerkezete, működése

1. Kik azok a személyek, akiket a családjának tart? Vannak-e testvérei?

„Az öcsém. Szüleim elhunytak, édesanyám 2 évvel ezelőtt, édesapám 3 évvel ezelőtt. 3 éves koromban az édesapám lelépett otthonról, bár egy városban éltünk, semmilyen kapcsolat nem volt közöttünk. Az öcsémen kívül van még két féltestvérem (édesanyánk közös), ők is velünk éltek gyerekkoromban, de őket nem sorolom a családhoz.

2. Milyennek írná le a szüleihez fűződő viszonyát?

„Édesapámmal 3 éves korom óta egyáltalán nincs kapcsolatomban. Édesanyámmal is rossz volt a viszonyunk. Anyám nem úgy bánt velünk, ahogy kellett volna. Nem mutatta ki, hogy szeret, ordibált velünk. Szerintem az apám végett, az ideg, volt több szívinfarktusa is. A

családunkban otthon rossz hangulat, légkör uralkodott, nem szerettem otthon lenni. 14 éves koromban le is léptem otthonról, elköltöztem. Összeálltam egy idősebb férfival, aki akkor volt 40 éves. De az elköltözésem édesanyámnak nem tetszett, hívott vissza, mondta, hogy miért költöztem el otthonról. Utána azért tartottam vele a kapcsolatot, de amikor az édesanyám halála előtt hívott, hogy látogassam meg, mert meg fog halni, akkor nem mentem, nem kerestem fel őt. Emiatt persze most már lelkiismeret-furdalásom van.”

3. Hogyan élt a család, milyen volt otthon a hangulat? Hogyan bántak egymással a családtagok?

„Otthon rossz hangulat volt, veszekedések, nem szerettem otthon lenni. (lsd. előző!) De volt, aki mellettem volt, a testvérem. Az öcsém 3 évvel fiatalabb, mint én. Egyhangú volt minden, volt, hogy nem is beszélgettünk egymással.”

4. Voltak-e veszekedések? Előfordult, hogy ezek eldurvultak?

„Igen, édesanyám ordibált velünk, a gyerekekkel, minden családban előfordul az ilyen. (Miért?) Nem fogadtam szót, nem csináltam meg valamit, a nővérem csinálta meg, ő volt a jó gyerek. A nővéremet nem szerettem, nem is beszélünk most sem. Csavarogtam. Verekedés is előfordult egyszer, a bátyámtól védtem meg az édesanyámat, aztán én kaptam. De ez csak egy eset volt, amikor a bátyám valamit el akart adni a lakásból és az édesanyánk ezt nem hagyta.”

5. Voltak-e a családban komoly problémák?

„7 éves koromban a bátyám megerőszakolt.”

6. A családjából volt-e már valaki börtönben? Valaki van most börtönben?

„Bátyám, 8-9 évet kapott, mert 7 éves koromban megerőszakolt.”

7. Mi a szülők iskolai végzettsége?

8 általános.

Iskolai karrierje, középiskolás élményei

8. Milyen iskolákba járt? Mi az iskolai végzettsége?

8 általános.

9. Milyen volt a kapcsolata a diákokkal?

„Jó, nagyon jó. Megértettem magam velük, elvöltünk, hülyéskedtünk. (Voltak közülük barátaid?) Nem. (Haverok voltak?) Azok igen.”

10. Milyen volt a kapcsolata a tanárokkal? Volt-e olyan tanára, akire emlékszik?

„Volt, akivel jó, volt, akivel rossz. Mindegyik tanáromra emlékszem. Akivel jó volt, azzal beszélgetni is lehetett, ott lakott, ahol én, ismertem őt. Mindenről lehetett vele beszélgetni.”

11. Szeretett-e iskolába járni? Miért? Milyen volt a tanuláshoz fűződő viszonya? Miért?

„Iskolába szerettem járni, de tanulni nem szerettem, nem foglalt le a tanulás. Nem érdekelt a tanulás, de azért nem buktam. Iskolában jobb volt, mint otthon. Nem szerettem otthon lenni.”

12. Melyek voltak a kedvenc tantárgyai? Miért?

„Nem voltak, egyforma volt mindegyik. Nem is tanultam, volt olyan, hogy egész órán nem figyeltem. Hülyéskedtem, nevettem.”

13. Tanulásmódszertan: hogyan tanult? Tudott-e valaha egyedül tanulni? Mi a legsikeresebb és legeredményesebb tanulási módszere?

„Soha nem tanultam otthon, nem vettem elő a könyveimet. Volt olyan, hogy délután ott maradtam az iskolában és ott megcsináltam a házi feladataimat. A házi feladatokat mindig megcsináltam, az fontos volt. De úgy, hogy olvasni, tanulni, azt nem csináltam.”

14. Milyen pozitív és negatív élményei vannak az iskoláról, iskolából?

„Negatív: amikor nekimentem a tanárnak, majdnem megvertem, amikor elkapott a cigarettázásért, még nekem állt feljebb. Majdnem kiraktak ezért. Kézilabdáztam, jártunk emiatt külföldre is, ez volt a jó.”

15. Ha tanult: miért tartja fontosnak a tanulást? Mi volt a motivációja?

Ha nem: Miért nem tanult? Ha félbehagyott valamilyen iskolát, miért?

Véleménye szerint van-e értelme a tudásnak, tanulásnak? Ha igen, miért, ha nem, miért?

„8 általános után nem tanultam tovább. Nem szerettem, nem érdekelt a tanulás. Eszembe sem jutott akkor, hogy továbbtanuljak. Most benn a börtönben már igen, szeretnék tanulni, jelentkeztem is az indítani tervezett gimnáziumba. (Véleményed szerint van-e értelme a tudásnak, tanulásnak?) Akkor, amikor tanulunk, akkor azt mondjuk, hogy nem. De amikor odakerülünk, hogy elhelyezkedni, akkor szükséges.”

Börtönbüntetés előtti munkavégzés

16. Van-e valamilyen szakmája, foglalkozása, hivatása?

„Nincs szakmám.”

17. Közvetlenül a börtönbe kerülése előtt volt-e munkája? Mi volt az?

„Farmergyárban dolgoztam, köszörűgéppel koptattam a farmerokat.”

18. Szerette-e a munkáját?

„Igen, szerettem. 3 műszakban dolgoztam. Tetszett, mert nő létemre köszörűgépen dolgoztam, ezt nem sokan csinálták. Kreatívnak éreztem ezt a munkát, ügyes kéz kellett hozzá, figyelni kellett nagyon.”

19. Milyen volt a kapcsolata a munkatársaival, a főnökével?

„Jó.”

20. Milyen fajta munkákat végzett leginkább a börtönön kívül? Mennyi ideig tartottak?

„14 éves koromtól sok éven keresztül a sokkal idősebb élettársammal Svájcban éltem. Ott dolgoztam étteremben, takarítottam. Az élettársamnak kávégép automatákkal foglalkozó, összeszerelő vállalkozása volt, ott is dolgoztam nála. Aztán farmergyárban. Funérgyártó üzemben, postaláda szerelő üzemben. Elektronikus üzemben is dolgoztam. Erdészetben is voltam fakitermelő. Volt olyan hely, ahol 4-5 évig is dolgoztam, ill. egy-egy helyen több ideig, több hónapig: 7-8. (Hogyan, miért lett vége egy-egy munkahelyednek?) Amikor nem volt kedvem bemenni, akkor nem mentem be. Nem tudom, miért nem volt kedvem bemenni, nem volt kedvem ahhoz a munkához. És akkor, ha egy hétig nem mentem be valahová, akkor már küldték is a papírt, felmondtak.”

21. Ha közvetlenül a börtönbe kerülése előtt nem dolgozott, akkor miért nem?

„Dolgoztam.”

Pénzügyek

22. Mielőtt bekerült a börtönbe, miből élt? Elég volt-e a pénze a megélhetésre?

„Munkából. A farmergyárban nagyon jól kerestem, bőven elég volt a megélhetésre.”

23. A börtön előtt kapcsolatba került-e valamilyen szociális intézménnyel, kapott-e szociális támogatást? Milyen segítséget kapott tőlük? Mennyire volt elégedett az ügyintézővel, a bánásmóddal?

Nem.

Szenvedélybetegség

24. Börtönbe kerülése előtt fogyasztott-e alkoholt, kábítószer, kábító hatású gyógyszert? Egyéb függőség előfordult-e az életében (pl. játékszenvedély stb.)?

„Volt olyan időszak az életemben, amikor naponta fogyasztottam alkoholt. Bánatomban ittam, sokszor egyedül, amikor tudtam, hogy be kell jönnöm a börtönbe. Bűncselekményem után fordult ez elő. Töményt ittam, nagyobb mennyiségben. Volt, hogy a munkahelyemre is vittem magammal alkoholt.”

Lakóhely

25. Hol és kivel lakott a börtön előtt?

„Öcsémmel éltem.”

26. Milyen lakásban élt, mennyire volt megelégedve vele?

„Elég jó volt. Nem volt fürdőszoba, azt az édesanyám elkezdte építeni, de halála után félbemaradt. Régi téglaparasztház volt, saját tulajdonú. Víz volt benne, telefon, 3 szoba, rendben volt.”

27. A börtön után ugyanott fog-e élni? Ha nem, miért nem? Ha már szabadult? Hol, milyen lakásban él most? Mennyire van otthonával megelégedve?

„Nehéz erre válaszolni, nem tudom, nem szívesen mennék oda az emlékek miatt, el akarom ezeket felejteni. Új életet akarok. Lett egy „fidipalim”³, aki az egyik fogvatartottnak a testvére. Vele fél éve levelezek, még nem találkoztunk személyesen, de talán nemsokára lesz házibeszélőnk⁴. És úgy tervezzük, hogy majd együtt fogunk élni, és családot, gyermeket is szeretnénk. Ő idősebb, 41 éves.”

Baráti kapcsolatai

28. Voltak-e barátai börtönbe kerülése előtt? Honnan kerültek ki a barátai (iskolai, lakóhely egyéb kortárs közösség stb.) Milyen volt a kapcsolata velük? Mivel töltötték az idejüket? Miben számíthatott a barátaira?

„Nem, soha nem voltak. Behúzódtam, soha nem barátkoztam senkivel. Soha nem akartam, hogy legyen. Szerintem lehet, hogy ez azért volt így, mert a bátyám megerőszkolt.”

³ Börtönben lévő férfi és női fogvatartott nem engedélyezett csatornákon történő ismeretsége, és az ebből származó „partnerkapcsolat”.

⁴ Ha az elítélt hozzátartozója is büntetését tölti, akkor ún. házi beszélő keretében találkozhatnak egymással.

29. Börtönbe kerülése után megmaradtak-e baráti kapcsolatai? Ha nem, miért nem?

„Nem voltak barátaim.”

30. Kit tekint barátjának? Sok barátja van?

„Nincsenek barátaim.”

Kriminális karrierje, az ahhoz vezető út

31. Hogyan, miért kezdődött kriminális karrierje? Mit tekint annak a pontnak, ahol el- ill. megkezdődött kriminális életvezetése? Ki lehetett volna ezt védeni? Hogyan?

„Bűncselekményem: emberölés kísérlete. Élettársam, gyereke apja ellen irányult, aki bántalmazott, kezemet is eltörte, aztán egyszer csak betelt a pohár. Előfordult, hogy megpróbáltam a kapcsolatból kilépni, de az élettársam nem hagyta. Zaklatott, és a családjá is. Az apja is ki akart velem kezdeni, el akart adni kurvának. De szerettem az élettársamat. (Kértél segítséget?) Nem kértem segítséget. De az öcsém tudta, mondta is nekem, hogy hagyjam ott. Nem tudom, hogy ezt meg lehetett-e volna előzni. Ha visszamennék az időbe, akkor meg sem ismerkednék vele.”

32. Mivel vádolták? Miért ítélték el?

Emberölés kísérlete.

33. Hogyan gondolkodik most korábbi életvezetéséről?

„Beletörődtem most már, hogy ez történt. Rágom, emésztem magam, hogy nem így kellett volna.”

Élet a börtönben

(Ha már szabadult, akkor is megkérdezni, csak múlt időben tedd fel a kérdéseket!)

34. Kapcsolatai a börtönben. Milyen a kapcsolata a többi elítélttel?

„Átlagos, 2 m távolságot tartok mindenkitől.”

35. Milyen a kapcsolata a nevelővel? Fordult-e már hozzá segítségért? Milyen ügyben, kapott-e támogatást?

„Erre nem tudok mit mondani, nem hallgatja meg az embert. Fordultam hozzá a munkabérem, pénzem miatt, de ez a probléma nem érdekelte a nevelőt. Kapcsolattartás miatt is kértem segítséget. Bezárkózik, nem hallgatja meg az embert, fél a raboktól.”

36. Milyen a kapcsolata a börtön egyéb személyzetével?

„Nincs probléma senkivel, én sem problémázom, nyugodt vagyok, nem vagyok agresszív. Van egy-két ór, akivel lehet hülyéskedni. A lelkésszel szoktam beszélgetni, vele mindent meg lehet beszélni.”

37. Külső kapcsolatai: Szokták-e látogatni? Ki szokta látogatni? Milyen gyakran? A családján kívül vannak más barátai is kinn, akik támogatják? Kicsoda?

„Soha nem volt még senki nálam beszélőn. Az öcsémet hívtam többször, de nem jött. Barátaim nincsenek. Csak a „fidipalim” van.”

38. Hogyan telnek napjai a börtönben, mivel tölti szabadidejét?

„Olvasok, imádkozom, járok misére, levelezek a fidipalimmal, beszélgetek a többiekkel.”

39. Dolgozik-e? Mit? Milyen munkát végez? Mi a véleménye erről a munkáról? Ha nem dolgozik, miért nem? Ha dolgozik, miért?

„Egészségügyi okok miatt nem, munkaképtelennek minősítettek. Zöldhályog van a szememen, 30 ill. 50 %-ot látok.”

40. Részt vett-e valamilyen oktatásban, képzésben, tanfolyamon? Miért? Van-e rá lehetőség? Milyen képzések, tanfolyamok vannak a börtönben? Mi a véleménye a benti képzésekről?

„Nem, eddig nem volt rá lehetőségem. Van kézimunka szakkör, arra jártam. Egyébként jelentkeztem a gimnáziumba, szeretnék tanulni, szeptemberben indul. A többi tanfolyamra nem mehettem, mert már rég beindult, amikor bekerültem, ill. a szabadulási dátumom miatt.”

41. Milyen segítségre van/lenne szüksége? Kap-e valamilyen segítséget benn? Kitől/kiktől/mitől?

„Nem tudom, nincs problémám. Fogvatartottaktól kapok segítséget, tanácsot adnak a börtönéletre vonatkozóan. A lelkész meg meghallgatja az embert, tanácsot ad.”

42. Megváltozott-e benne valami a korábbiakhoz képest?

„Nem tudom, jobban behúzódom, magamba húzódom lettem. Sokat gondolkodom azon, mi volt, mi lesz.”

43. Mit gondol arról, a börtön segíti-e a társadalomba való beilleszkedést? Miért, hogyan?

„Nem. Van olyan, aki már 20-szor jött vissza, nem törődnek vele, hogy visszakerülnek-e. „

Segítő szervezet

44. Van-e kapcsolata valamilyen segítő szervezettel? Milyen segítséget kap tőlük? Mennyire elégedett munkájukkal?

„A lelkésszel van kapcsolatom. Mécses Szeretetszolgálattal levelezek.”

Tervek, jövőkép

(Ha már szabadult, ez a blokk kimarad, ugrás a következőre)

45. Vannak arról egyértelmű elképzelései, hogy szabadulás után hol, és kivel fog élni? Mik a tervei? Lát olyan problémát, ami megakadályozhatja a terveit?

„A fidipalimmal, akivel 0,5 éve levelezek, szeretnék együtt élni, pont egyszerre szabadulunk. Össze szeretnénk költözni, gyereket akarunk. De aztán az is lehet, hogy ezt csak most mondom, aztán hogy ha majd szabadulok, akkor hazamegyek. De igazán haza sem szeretnék menni az emlékek miatt. Nem látok olyan problémát, ami megakadályozhatná a terveimet.”

47. Hogyan szeretne élni szabadulás után?

„A fidipalimmal akarok együttélni. Nyugodtan. Rendes családban, veszekedésmentesen, dolgozni, nevelni a gyerekeket.”

47. Fog kapni bármilyen szociális támogatást vagy ellátást a szabadulása után? Tudja-e, hova fordulhat segítségért?

„Nem tudom, fogalmam sincs.”

48. Melyek azok a helyzetek, melyektől a leginkább fél, vagy amelyek a leginkább aggasztják szabadulása után? Mit gondol, mi lesz a legnehezebb?

„Félni nem félek, nem aggaszt semmi. A legnehezebb: beilleszkedni, a börtön hatását leküzdeni. Megmaradnak a benti szokások, idő kell ezeket leküzdeni.”

49. Mit gondol, milyen segítségre lesz szüksége ahhoz, hogy szembe nézzen a szabadulás utáni nehézségekkel?

„Az tud segíteni, aki szeret.”

50. Milyen emberi kapcsolatokra számíthat?

„Öcsém, barátom.”

51. Lesz-e pártfogója? Mit gondol, mi a feladata a pártfogónak, milyen problémákkal lehet hozzá fordulni, milyen segítséget vár tőle? Ha nem lesz pártfogója jelentkezik-e utógondozásra?

„Szerintem igen. Meg kell jelenni nála, figyel, hogy nem csinál-e az ember valami rosszat. Nem várok tőle segítséget. De ez általánosan jellemző, senkitől nem várok segítséget, csak magamtól.”

Ha már szabadult:

52. Milyen problémákkal találta magát szembe kikerülés után?

53. Megoldott volt-e a lakhatása? Családjával tartja-e/tartotta-e a kapcsolatot, ill. számíthat-e/számíhatott-e rájuk?

54. Milyen segítségre volt / lett volna szüksége? Kikhez fordulhatott, milyen segítséget kapott?

55. Sikerült-e munkát találnia? Ha nem, mi ennek az oka? Ha nem keres, miért nem?

56. Gondolkodik-e abban, hogy részt vesz valamilyen oktatási programban? Milyenben?

57. Van-e pártfogója? Milyen a kapcsolata vele? Milyen segítséget nyújt számára? Milyen rendszerességgel találkoznak?

Kérdések a félutas házról:

63. Milyen lakhatási megoldásokat ismer szabadulás után?

Menhely.

64. Hallott-e már ilyenről (félutas házról)? Ha igen, mi a véleménye róla? Ha nincs/nem lenne hova mennie, lakna-e ilyenben? Miért igen? Miért nem?

„Nem hallottam. (Laknál-e ilyenben?) Igen, mert azok segítenének.”

65. Milyen lenne az ideális félutas ház szerinte? Miben kellene segítenie, milyen szolgáltatásokat kellene biztosítania?

+Szoba, főzési lehetőség, tisztálkodási lehetőség.”

Összegzésképpen:

61. Mi a véleménye arról, hogyan lehetne segíteni/támogatni a hozzá hasonló sorsúakat?

„Pénzzel, lakhatással.”

Az interjú rövid összefoglalása:

Édesanyjával, öccsével és 2 féltestvérével nőtt fel, édesapja 3 éves korában elment otthonról, otthagyta a családot. Otthon rossz hangulat uralkodott, veszekedések, kiabálások voltak a jellemzőek, IA nem szeretett otthon lenni. Bátyja 7 éves korában megerőszkolta. 14 éves korában lett egy 40 éves élettársa, évekig Svájcban élt vele. Nem tanult tovább, elég sok helyen dolgozott. Majd lett egy másik élettársa, született egy gyermekük, aki jelenleg állami gondozásban van. Élettársa bántalmazta, sőt az egész család zaklatta. Ebből egyszer csak elege lett, így emberölés kísérlete miatt került börtönbe. Kapcsolatai: az öccse, de ő sem volt nála még egyszer sem beszélőn, és lett egy „fidipalija”, akivel fél éve levelezik, vele tervezi majd élni az életét. Támogató kapcsolatok nincsenek. A szociális ellátórendszerből teljes mértékben kiszorult, régen is és most sem jut eszébe, hogy segítséget kérhetne. Ugyanakkor a lelkésszel beszélget, Mécses Szeretetszolgálattal levelezik. A beszélgetés elején elég szűkszavú és halk volt, már az elején lehetett sejteni, hogy valami nagy probléma volt vele, és ki is derült menet közben, hogy a bátyja megerőszkolta. Ahogy fogalmazott, ő mindig is visszahúzódó volt, ez érezhető jelenleg is. Ehhez képest megnyílt, és sok mindent elmesélt magáról. Elég szívszorogató történet, megadtam a címünket. Kérdezte, hogy megyünk-e még, felajánlottam neki, hogy levelezhetünk, és megemlítettem gimnáziumi programunkat is, mert tanulni szeretne.

Életútinterjú 4.

Interjúvázlat

Váltó-sáv Alapítvány

Az interjú készítője: Kovács Éva

Az interjú ideje: 2006. 03. 11.

Helye: Művészetek Palotája

Interjúalany kódja: Sz4

Neme: férfi

Életkora: 25

Mikor került börtönbe, és várhatóan mikor szabadul?

Bekerülés: 2000. október

Szabadulás: 2005. dec. 14. (feltételesen)

Milyen fokozatban tölti a büntetését?

„Börtön fokozatban töltöttem.”

Milyen az élet itt (a büntetés-végrehajtási intézetben)?

„Nem tudtam csak nagyon nehezen tanulni, általában vagy nem jutottak el hozzám az információk, vagy nem vettek ki. Nem tudtam elviselni az igazságtalanságokat, ezért sok konfliktusom volt a személyzettel. Végül nem szállítottam el magam, amíg akartam, nem vittek, utána meg már berendezkedtem, és nem akartam elkerülni.”

Családjával való kapcsolata, a család szerkezete, működése

1. Kik azok a személyek, akiket a családjának tart? Vannak-e testvérei?

„Húgom és az élettársa, édesanyám, unokahúgom, unokanővérem, unokabátyám és két barátomat is családtagomnak tekintem. Édesanyám és édesapám akkor váltak el, amikor büntetésemet töltöttem (2-3 évvel ezelőtt). Nem tudom, édesapám most hol van, vidéken él. Amíg bent voltam, tartottam vele a kapcsolatot, látogatott az apám, és csomagot is küldött.”

2. Milyennek írná le a szüleihez fűződő viszonyát?

„Nagyon jó, a lehető legjobb az édesanyámhoz fűződő viszonyom. Mindent megtesz értem, és én is majdnem mindent érte. De még ő sem értette meg, amikor kiszabadultam, hogy 80.000 Ft alatt nem megyek el dolgozni. Édesapámmal bent tartottam a kapcsolatot, látogatott és csomagot is küldött, most nem tudom mi van vele. Édesapám alkoholista, szüleim válásának oka is ez volt.”

3. Hogyan élt a család, milyen volt otthon a hangulat? Hogyan bántak egymással a családtagok?

„Édesapám akkor kezdett el inni, amikor meghalt az édesapja – a nagyapám -, ekkor kezdődtek munkahelyi problémái is, minél jobban ivott, annál gyakrabban tanácsolták el a munkahelyéről. Ekkor kb. 8-10 éves voltam. Kisgyermekkorom harmonikus volt, ekkor kezdődtek a problémák, de édesanyám mindig megpróbálta fenntartani a jó hangulatot.”

4. Voltak-e veszekedések? Előfordult, hogy ezek eldurvultak?

„Voltak, de nem komolyak.”

5. Voltak-e a családban komoly problémák?

„Édesanyám és édesapám elváltak. Édesapám alkoholista, a válás oka is ez volt. Édesapám akkor kezdett el inni, amikor meghalt az édesapja – a nagyapám -, ekkor kezdődtek munkahelyi problémái is, minél jobban ivott, annál gyakrabban tanácsolták el a munkahelyéről. Édesapám családjában többen is alkoholisták lettek. A nagyapám nem volt alkoholista, de rendszeresen ivott, a nagypapa halála után kezdett el inni a nagymama. A nagybátyám is odaköltözött a nagymamához, és együtt ittak. A nagymamám és a nagybátyám is alkoholista lett, a nagymama ebbe is halt bele.”

6. A családjából volt-e már valaki börtönben? Valaki van most börtönben?

„A húgom előző barátja és a mostani élettársa is volt bent. Az előző barát rablásra való felbujtással, a mostani élettárs néhány hónapig volt előzetesben kábítószer miatt. Az édesapám verekedésért (alkoholos állapot) többször volt fogdán.”

7. Mi a szülők iskolai végzettsége?

„Édesanyámnak és édesapámnak is több szakmája van. A rendszerváltáskor több képzésre is elmentek, hogy felkészüljenek a nehezebb elhelyezkedésre.”

Iskolai karrierje, középiskolás élményei

8. Milyen iskolákba járt? Mi az iskolai végzettsége?

„8 általános, 3 szakmát próbáltam. Az első szakmunkásképzőben a tanárok összeesküdtek ellenem, magatartási problémákra hivatkozva fegyelmi tárgyalás után kirúgtak. Nagyon megalázó volt, ahogy a 20 tanár egymás után felállva elmondta a sérelmeit. Szerintem csak az volt a baj velem, hogy visszabeszéltem, ha valamit igazságtalannak tartottam. Az 1. év végén kirúgtak a szerszámkészítőktől. Másodjára autófényezés szakmát akartam tanulni, ezt nagyon szerettem, de nem bírtam a vegyszereket, egészségügyi problémák miatt el kellett mennem 1 év után. Végül a műszakcikk-kereskedés szakmát választottam, de ezt is abbahagytam, mert keveselltem a fizetést. 2 év után, már a gyakorlatokon kiderült, hogy mennyi pénzt kereshettem volna ezzel. Rájöttem, paliság ezt befejezni.”

9. Milyen volt a kapcsolata a diákokkal?

„Szar. Az utolsó iskolában már jól éreztem magam, mert már ott tanult az unokabátyám, ott még haverjaim is lettek. Az előző két helyen túl rövid ideig voltam.”

10. Milyen volt a kapcsolata a tanárokkal? Volt-e olyan tanára, akire emlékszik?

„Az első helyen sok konfliktusom volt a tanárokkal. Az első szakmunkásképzőben a tanárok összeesküdtek ellenem, magatartási problémákra hivatkozva fegyelmi tárgyalás után kirúgtak. A harmadik iskolában az osztályfőnökömet szerettem, normális voltam, nem voltam már szemtelen.”

11. Szeretett-e iskolába járni? Miért? Milyen volt a tanuláshoz fűződő viszonya? Miért?

„A fényező szakmát szerettem tanulni, de a többit nem. A börtönben szerettem meg igazán a tanulást. Ekkor kezdett el igazán érdekelni a tudás megszerzése.”

12. Melyek voltak a kedvenc tantárgyai? Miért?

„Az általános iskolában a technika érdekelt csak, később az autófényezés. A börtönben az irodalom és a művészettörténet lettek a kedvenc tantárgyaim. Jelenleg is ezek érdekelnek, csak a szabadulás után egyre kevesebb az időm.”

13. Tanulásmódszertan: hogyan tanult? Tudott-e valaha egyedül tanulni? Mi a legsikeresebb és legeredményesebb tanulási módszere?

„A börtönben tanultam igazán először, itt lett tanulási módszerem is. Jegyzetelek, illetve feladatlapszerű kérdéseket állítok össze magamnak egy-egy témához.”

14. Milyen pozitív és negatív élményei vannak az iskoláról, iskolából?

„Negatív: az első iskolai „összeesküvés”. Az első szakmunkásképzőben a tanárok összeesküdtek ellenem, magatartási problémákra hivatkozva fegyelmi tárgyalás után kirúgtak. Nagyon megalázó volt, ahogy a 20 tanár egymás után felállva elmondta a sérelmeit. A

börtönben levő matektanár (aki valaha bv. igazgató volt), nem volt következetes a követelményekben, nem tartotta magát az adott szavához. Ha valamit mond, miért nem úgy van? Nem magyarázta el a tananyagot, csak követelt. Pozitív: az autófényező iskola, jó érzés volt, hogy meg tudok csinálni valamit. Szeretek irodalmat és művészettörténetet tanulni, mert ha valamit megtanulok, pl. a Legyen ön is milliomosban! tudok válaszolni a kérdésekre.”

15. Ha tanult: miért tartja fontosnak a tanulást? Mi volt a motivációja?

Ha nem: Miért nem tanult? Ha félbehagyott valamilyen iskolát, miért?

Véleménye szerint van-e értelme a tudásnak, tanulásnak? Ha igen, miért, ha nem, miért?

„Hogy ne legyek olyan buta, hogy felismerjem a dolgokat. Vehetnék is érettségit, hiszen mindenki azt mondja, hogy semmit sem ér, külföldre vágyom, nincsenek meg itt azok a lehetőségek, hogy az ember normálisan éljen. Vagy kimegyek külföldre, vagy 10 évig tanulok, mint az állat és akkor talán vehetek lakást részletre. Jelenleg tanulok a Váltó-sáv Alapítvány Váltó Programjában, amit még a börtönben kezdtem el (11. osztály.), a tudás és tanulás miatt akarok érettségit. Ha nem tanulnék szervezett keretek között, akkor is elővinném a könyveket, csak lassabban haladnék.”

Börtönbüntetés előtti munkavégzés

16. Van-e valamilyen szakmája, foglalkozása, hivatása?

„Szakmám nincs, de dolgoztam, miután abbahagytam az iskolát. Ott is negatív élmények értek. Újságárusként dolgoztam, korán keltem 45.000 Ft-ért, de egy hónap után nem fizetett ki a főnököm, sőt, még meg is fenyegetett. Ekkor úgy döntöttem, hogy felesleges elmenni dolgozni, tehát bűnözni kezdtem, kábítószerrel kereskedtem 1998-tól. Később mégis dolgoztam a dílerkedés⁵ mellett, autófényezést vállaltam néha.”

17. Közvetlenül a börtönbe kerülése előtt volt-e munkája? Mi volt az?

Autófényezés.

18. Szerette-e a munkáját?

„Az autófényezést szerettem. Bevonulásomkor éppen legális üzletbe kezdtem volna, lettek volna műhelyeim, gyakorlatilag az illegális pénzek segítettek volna legális életet elkezdni.”

19. Milyen volt a kapcsolata a munkatársaival, a főnökével?

„Az autófényezőknél jóban voltam mindenkivel.”

20. Milyen fajta munkákat végzett leginkább a börtönön kívül? Mennyi ideig tartottak?

⁵ Kábítószerrel való kereskedés.

„Az autófényezést szerettem. Bevonulásomkor éppen legális üzletbe kezdtem volna, lettek volna műhelyeim.”

21. Ha közvetlenül a börtönbe kerülése előtt nem dolgozott, akkor miért nem?

Pénzügyek

22. Mielőtt bekerült a börtönbe, miből élt? Elég volt-e a pénze a megélhetésre?

Munka és bűnözés.

23. A börtön előtt kapcsolatba került-e valamilyen szociális intézménnyel, kapott-e szociális támogatást? Milyen segítséget kapott tőlük? Mennyire volt elégedett az ügyintézésrel, a bánásmóddal?

Nem.

Szenvedélybetegség

24. Börtönbe kerülése előtt fogyasztott-e alkoholt, kábítószer, kábító hatású gyógyszert? Egyéb függőség előfordult-e az életében (pl. játékszenvedély stb.)?

„Alkoholt néha fogyasztottam, leginkább pezsgőt, kábítószereket is, leginkább füvet, gombát, bélyeget, mindent kipróbáltam, de a többi kábítószer nem érdekelt. Rendszeresen fogyasztottam marihuánát, naponta 2 grammot 2 éven keresztül, de szerintem nem voltam függő, mert miután bekerültem a büntetés-végrehajtási intézménybe, nem volt elvonásom (se pszichés, se fizikai).”

Lakóhely

25. Hol és kivel lakott a börtön előtt?

„Édesanyámmal, apámmal és húgommal éltem, de nem a mostani lakóhelyünkön.”

26. Milyen lakásban élt, mennyire volt megelégedve vele?

„Azt terveztem, hogy lakást veszek majd. Összkomfortos panellakásban élünk.”

27. A börtön után ugyanott fog-e élni? Ha nem, miért nem?

Ha már szabadult? Hol, milyen lakásban él most? Mennyire van otthonával megelégedve?

„Az édesanyámhoz mentem, azt tervezzük, hogy építünk még a házhoz 2 szobát, mert 1 szoba + konyha házban (50 nm) lakunk, de gyakran alszom egy-egy barátomnál vagy az unokatestvéremnél.”

Baráti kapcsolatai

28. Voltak-e barátai börtönbe kerülése előtt? Honnan kerültek ki a barátai (iskolai, lakóhely egyéb kortárs közösség stb.) Milyen volt a kapcsolata velük? Mivel töltötték az idejüket? Miben számíthatott a barátaira?

„Két csoportja volt a barátaimnak: azok, akik nem bűnöztek (ebben a társaságban ketten voltak csak a kriminalitásban érintettek), ill. az üzleti kapcsolatok, velük együtt bűnöztünk. Azokkal, akik nem bűnöztek, beszélgettünk, buliztunk. A másik csapattal kábítószeresztünk, buliztunk, csajoztunk. Számíthattam mindkét csapatra. A régebbi ügyem még a lakótelephez kötődött, az ottani fiatalokkal bandába verődtünk. Többen abból tudtak ételt és ruhát venni maguknak, ha loptak ill. raboltak. Egyszer egy villamoson ott voltam velük, amikor elvettek több embertől értékeket. Ezért kaptam az ítéletemet. Én nem loptam és raboltam soha, éppen csak velük voltam.”

29. Börtönbe kerülése után megmaradtak-e baráti kapcsolatai? Ha nem, miért nem?

„4 barát tartott ki mellettem, kettőt közülük a családom részének tekintem. Egyik mostani barátom, akivel ültem, segített jelenlegi munkahelyemet is megszerezni, együtt dolgozunk. A régi, bűnöző barátaimmal most már nem tartom a kapcsolatot, nincsenek közös témáink, ők még mindig bűnöznek, de nincs rossz kapcsolatom velük. Néhányan a börtönben még kerestek, de én már nem keresem őket.”

30. Kit tekint barátjának? Sok barátja van?

„Akit a barátomnak tekintek, azokra számíthatok. Tartották velem bent is a kapcsolatot, segítettek a börtönben és kint is.”

Kriminális karrierje, az ahhoz vezető út

31. Hogyan, miért kezdődött kriminális karrierje? Mit tekint annak a pontnak, ahol el- ill. megkezdődött kriminális életvezetése? Ki lehetett volna ezt védeni? Hogyan?

„Véleményem szerint nem lehetett volna megakadályozni azt, hogy bűnözök. Sokkal több pénzt tudtam így keresni, és tetszett is ez az élet. Tetszett, buliztam, csajoztam, költöttem a pénzt. Bármit meg tudtam venni, amit megláttam.”

32. Mivel vádolták? Miért ítélték el?

„Kábítószerrel való visszaéléssel vádoltak, ill. maradt egy felfüggesztett rablásban való pszichikai részvétel ügyem (ezért akkor pártfogót is kaptam, 1 év 10 hónap).”

33. Hogyan gondolkodik most korábbi életvezetéséről?

„Nem tekintetem, és ma sem tekintem azt bűncselekménynek, hogy kábítószerrel adtam el. Erkölcsileg sem kifogásolható ez, mert csak olyat árultam, amiben nem lehet meghalni.”

Élet a börtönben

(Ha már szabadult, akkor is megkérdezni, csak múlt időben tedd fel a kérdéseket!)

34. Kapcsolatai a börtönben. Milyen a kapcsolata a többi elítélttel?

„Jó volt a kapcsolatom az elítéltekkel, igazi barátom 3 volt, az egyikkel dolgozom jelenleg együtt. A fogvatartásom elején nyitottabb és segítőkészebb voltam, de ezt sokan kihasználták. Normális zárkánk volt, mert csak „fehérek” (= nem romák) voltak benne, tiszták voltak, lehetett velük beszélni. A börtönben nagyon erősen jelen van a „fehér-fekete” ellentét (fekete = roma), a romáknál erősebb ez, összetartóak és ellenségesek. Nem tekintem magam kisebbség ellenesnek. Bent mindenképpen bekerül mindenki valamelyik csapatba. Volt roma barátom is.”

35. Milyen a kapcsolata a nevelővel? Fordult-e már hozzá segítségért? Milyen ügyben, kapott-e támogatást?

„A nevelőhöz segítségért nem érdemes menni. Inkább hátráltat. 14 nappal korábban szabadulhattam volna, ha a nevelőm nem számít be egy 1 évvel azelőtti fegyelmit, amikor találtak nálam egy kábelt. Ezen fel voltam háborodva, mert közben olyan embereket meg hazaengedtek pl. eltávra⁶, akik állandóan „halálra rivózták magukat” (Rivotrilt szed), talán, mert szabadulni akartak tőlük. Jutalmat is kaptak ezek az emberek, én meg sohasem. Szerintem a nagy szám miatt volt bent is sok konfliktusom. Nagy sérelmem volt az is, hogy nem engedtek tanulni. 4 éven keresztül nem tudtam azt elintézni, hogy bármit tanuljak. Akartam gimnáziumba jelentkezni, számítógépes tanfolyamra, még kazánfűtőnek is jelentkeztem, de 4 évig semmi. Utána meg tudtam csinálni a 9-10. osztályt, majd jelentkeztem a Váltó-sáv Alapítványhoz, hogy a 11. osztályt is elkezdhessem. Mindez a nemtörődömségnek és annak volt ez köszönhető, hogy csak a vamzerekre figyelnek (besúgók), övék az elsőbbség a képzéseknél, programoknál is.”

36. Milyen a kapcsolata a börtön egyéb személyzetével?

„Volt egy, aki mindig lehúzott. Adaptereket koboztak el úgy, hogy soha nem adták vissza, de nem történt semmi. Gyakran nem tudta az egyik nevelő, mit engedélyezett már a felettese, ebből mindig a fogvatartottnak származott hátránya. Megfenyegettek akár civilek előtt is, mégsem történt semmi, többen minősíthetetlen hangnemben beszéltek a fogvatartottakkal.”

37. Külső kapcsolatai: Szokták-e látogatni? Ki szokta látogatni? Milyen gyakran? A családján kívül vannak más barátai is kinn, akik támogatják? Kicsoda?

„Családom és barátom látogattak. Jöttek szó nélkül, havonta.”

38. Hogyan telnek napjai a börtönben, mivel tölti szabadidejét?

⁶ Rövid tartamú eltávozás keretében, mely jutalomként adható, a fogvatartott elhagyhatja a büntetés-végrehajtási intézetet.

„A börtönben nem dolgoztam, mert nem volt olyan munka, amit értelmesnek találtam volna (pl. seprűkészítés, labdavarrás). Nem fogom tönkretenni magam 5000 Ft-ért. Ezek a munkák olyanok, hogy gyakran sérül meg a kezünk. Mivel leszoktam a cigarettáról és a kávéról, nem volt szükségem sok pénzre. Tanultam, játszottam, de azt is meguntam, inkább tanultam.”

39. Dolgozik-e? Mit? Milyen munkát végez? Mi a véleménye erről a munkáról? Ha nem dolgozik, miért nem? Ha dolgozik, miért?

„Valaki vagy a pénz miatt, vagy az unalom miatt dolgozik a börtönben.”

40. Részt vett-e valamilyen oktatásban, képzésben, tanfolyamon? Miért? Van-e rá lehetőség? Milyen képzések, tanfolyamok vannak a börtönben? Mi a véleménye a benti képzésekről?

„Nagy sérelmem volt az is, hogy nem engedtek tanulni. 4 éven keresztül nem tudtam azt elintézni, hogy bármit tanuljak. Akartam gimnáziumba jelentkezni, számítógépes tanfolyamra, még kazánfűtőnek is jelentkeztem, de 4 évig semmi. Utána tudtam megcsinálni a 9-10. osztályt, majd jelentkeztem a Váltó-sáv Alapítványhoz, hogy a 11. osztályt is elkezdhessem. Szerintem a nemtörődömségnek és annak volt ez köszönhető, hogy csak a „vanzerekre figyelnek” (besúgók), övék az elsőbbség a képzésekben, programokban. Amikor mondtam, hogy szeretnék Veletek tanulni, a nevelő 10 percig röhögött. Ők nem bíznak abban, hogy valaki változni akar. Szerintem azért vannak a képzések bent a börtönökben, hogy a börtön meg tudja magát szedni. Még füzetet sem adnak eleget.”

41. Milyen segítségre van/lenne szüksége? Kap-e valamilyen segítséget benn? Kitől/kiktől/mitől?

„A tanulásban kellett volna hamarabb segítség, szabadulás után nehéz tanulni, túl sok dolog van: jogosítványt akarok, építkezni szeretnék, dolgozom.”

42. Megváltozott-e benne valami a korábbiakhoz képest?

„Érettebb lettem. Jobban ismerem az embereket, ebből a szempontból is okosabb lettem, jobban tudom kezelni a dolgokat. Nem bízom meg senkiben.”

43. Mit gondol arról, a börtön segíti-e a társadalomba való beilleszkedést? Miért, hogyan?

„Nem. A nevelők hátráltatják az elítélteket, lehet, hogy mi is hibázunk, de nekik meg az lenne a dolguk, hogy segítsenek. Szerintük minden adható, és ezzel el is érik, hogy nem kell adniuk, ha nem akarnak. Nagyon szerettem volna bekerülni a drogprevenciós körletre, de az sem sikerült, pedig ott jobb körülmények vannak (mindennapi fürdéslehetőség, főzhetnek, 2 beszélő, mindennapi edzés). Az évek során 3 alkalommal segített a nevelő a kapcsolattartásban.”

Segítő szervezet

44. Van-e kapcsolata valamilyen segítő szervezettel? Milyen segítséget kap tőlük? Mennyire elégedett munkájukkal?

„Ezeket sem hirdetik, mondják. Még barkács szakkörre sem tudtam kijutni. Civilekkel érintkezni, maga a szabadulásra való felkészítés. Mert nem csak a börtönre van ráállva az ember. Egyszer interjút adtam egy valószínűleg szakdolgozó lánynak, éppen azért, hogy civillel beszélgethessek. A tanulás és a civil kapcsolat volt a vonzó a Váltó Programban, nem kellett a nevelőkre figyelni, mert úgysem figyeltem volna, viszont az Alapítvány munkatársai elmondták, mit kell tudni, tényleg tudtam tanulni.”

Tervek, jövőkép

(Ha már szabadult, ez a blokk kimarad, ugrás a következőre)

45. Vannak arról egyértelmű elképzelései, hogy szabadulás után hol, és kivel fog élni? Mik a tervei? Lát olyan problémát, ami megakadályozhatja a terveit?

48. Hogyan szeretne élni szabadulás után?

47. Fog kapni bármilyen szociális támogatást vagy ellátást a szabadulása után? Tudja-e, hova fordulhat segítségért?

48. Melyek azok a helyzetek, melyektől a leginkább fél, vagy amelyek a leginkább aggasztják szabadulása után? Mit gondol, mi lesz a legnehezebb?

49. Mit gondol, milyen segítségre lesz szüksége ahhoz, hogy szembe nézzen a szabadulás utáni nehézségekkel?

50. Milyen emberi kapcsolatokra számíthat?

51. Lesz-e pártfogója? Mit gondol, mi a feladata a pártfogónak, milyen problémákkal lehet hozzá fordulni, milyen segítséget vár tőle? Ha nem lesz pártfogója jelentkezik-e utógondozásra?

Ha már szabadult:

52. Milyen problémákkal találta magát szembe kikerülés után?

„Szabadulásom után két hétig csak a pénzt költöttem, nagy kísértés volt pl. a habos sütemény, amit nem ehettem a börtönben. Egy hónapig azt sem tudtam, hol vagyok, csak nézelődtem. Most is szívesen utazom BKV-val, és nézem az embereket. 1,5 hónap után tudtam elkezdni tanulni, közben a barátom révén, aki zárkatársam volt, lett munkám. Ha nem segített volna a családom, biztos elkezdtem volna bűnözni. Most is csak az édesanyám miatt nem bűnözök.”

53. Megoldott volt-e a lakhatása? Családjával tartja-e/tartotta-e a kapcsolatot, ill. számíthat-e/számíhatott-e rájuk?

„Megoldott volt, édesanyámhoz mentem lakni.”

54. Milyen segítségre volt/lett volna szüksége? Kikhez fordulhatott, milyen segítséget kapott?

„A pénz volt a legnagyobb probléma, BKV bérléhez kértem az önkormányzattól anyagi segítséget, amit meg is kaptam, bár addigra már meg kellett vásárolnom. Nagyobb költséget jelentett a telefon beszerzése, a kontaktlencsém. 500.000 Ft kellett volna szerintem szabadulás után, de ennyi természetesen nem volt.”

55. Sikerült-e munkát találnia? Ha nem, mi ennek az oka? Ha nem keres, miért nem?

„Sikerült munkát találnom, ott dolgozom, ahol az egyik barátom. Nyomvonal-kiépítéssel foglalkozik a cég, főleg vidéken, de Budapesttől nem messze. Ez bejelentett munka, jelenleg próbaidős vagyok, ezért nem mehetek el sem szabadságra, sem betegség miatt nem lehet hiányozni. Sok konfliktusom volt a munkahelyemen, többen belém kötöttek, a főnököm hol kirúgással, hol megveréssel fenyeget.”

56. Gondolkodik-e abban, hogy részt vesz valamilyen oktatási programban? Milyenben?

„Jelenleg is a Váltó-sáv Alapítvány Váltó Programjában tanulok. Szabadulásom után 1,5 hónap múlva kezdtem újra a tanulást, rajz és vizuális kultúrát tanulok heti 1 alkalommal szombatonként. Fogadóképesek az Alapítvány munkatársai. Tudnak hozzám alkalmazkodni, és én is tudok hozzájuk. Máshol erre nem lenne lehetőségem. Más tanár nem jönne el a Művészetek Palotájába. Már rég hagytam volna az egészet, de az Alapítványra való tekintettel nem, meg amúgy is vennék a kezembe könyvet. Van különbség a benti és kinti együttműködésben az Alapítvánnyal. Itt már kint más, bonyolultabb összehozni a találkozót. Én úgy látom, jobban koncentrálok az Alapítvány azokra, akik bent vannak, de ez nem baj. Oda fix időben be kell menni.”

57. Van-e pártfogója? Milyen a kapcsolata vele? Milyen segítséget nyújt számára? Milyen rendszerességgel találkoznak?

„Jelenleg is van pártfogóm, és volt már egyszer korábban is. A mostani pártfogómmal egyszer találkoztam, nem tud odafigyelni az emberekre, keveri-kavarja a dolgokat, nem tudja ki-kicsoda, nincs képben. Mindig összekever mással, az első időpontot szabadulásom napjára tűzte ki, alig értem volna fel Pestre, hiszen vidékről szabadultam. Abban állapotunk meg, hogy a munka miatt, csak a munkáltatói szerződésemet küldöm el, és rendszeresen telefonálok, de nem megyek be. Az első találkozás alkalmával azt mondta el a pártfogó, hogy segíteni se a munkában, sem a pénzben nem tud. Előző pártfogóm is ilyen volt, de akkor közben folyamatosan bűnöztem és fogyasztottam rendszeresen kábítószer⁷, volt, hogy azért nem tudtam megjelenni nála, mert annyira be voltam állva⁷. Félév alatt kétszer- háromszor találkoztunk. Jó indulatú volt ez is, csak fiatal.”

Kérdések a félutas házról:

66. Milyen lakhatási megoldásokat ismer szabadulás után?

⁷ Kábítószer hatása alatt áll.

„Ha valakinek nincs családja, akkor jóléti szervezetekhez fordulhat. Már a nevelőnek kellene mondania, milyen lehetőségek vannak, de ezt nem teszik. Az a baj, hogy pénzt gyakorlatilag senki nem tud adni. Pénzben a Váltó-sáv sem tud segíteni. Mindenki azt mondta, hogy ha nem vagyok roma, nem sok esélyem van a segítségre. Mérgező vagyok emiatt, a Tv-ben (Göncz Kinga), a nevelőktől és még a Váltó-sávtól is ezt hallottam. Utána néztem, roma csak az lehet, akinek igazolása van erről, valamilyen roma szervezettől.”

67. Hallott-e már ilyenről (félutas házról)? Ha igen, mi a véleménye róla? Ha nincs/nem lenne hova mennie, lakna-e ilyenben? Miért igen? Miért nem?

„Nem mennék ilyen intézménybe, bár még nem hallottam róla, inkább bűnöznek.”

68. Milyen lenne az ideális félutas ház szerinte? Miben kellene segítenie, milyen szolgáltatásokat kellene biztosítania?

„Figyelni kell a csoportokra, rétegekre, lakóhelyre (földrajzi tagolódás) és a korosztályra. Nem lehet keverni ezeket. A választás jogát fontosnak tartom: ő válasszon, melyik szoba az övé. A külön szoba is fontos.”

Összegésképpen:

61. Mi a véleménye arról, hogyan lehetne segíteni/támogatni a hozzá hasonló sorsúakat?

„Felháborít, hogy nincsenek lehetőségek. Nem fogok szenvedni a semmiért! Csak az édesanyám miatt nem bűnözöm ismét. Ha valaki ilyen sorsú embereknek akar segíteni, annak az odafigyelést és megértést tanácsolom. Már bent el kellene kezdeni a felkészítést a szabadulásra, az átmeneti csoport mindenkinek kellene, hogy járjon, és a nevelőknek informálni kellene az elítélteket a lehetőségeikről. A szabadulás után pedig a lakhatás megoldása és a pénzbeli segítség nyújt igazi lehetőséget. De nem néhány ezer forint, és nem a minimálbéres munka.”

Az interjú rövid összefoglalása:

A 25 éves fiatalember 2005. december közepén szabadult a Márianosztrai Fegyház és Börtönből, feltételesen, 5 év és 2 hónapot töltött le. Kábítószerrel való visszaélésért és egy felfüggesztett rablásban való pszichikai részvételért kapta ítéletét. A Váltó-sáv Alapítvány Váltó Programjába 2005 nyarán került be. Jelenleg is tanul, szabadulása után 1,5 hónappal kezdte újból a tanulást, érettségire készül rajz és vizuális kultúra tantárgyból. Mivel dolgozik, ezért szombatoként vannak a konzultációi. Gyermekkorra 8-9 éves koráig harmonikus, boldog volt. Több családtagja alkoholproblémával küzdött: nagyapja (édesapja apja) halála után nagyanyja, egyik nagybátyja és apja is erősen alkoholizált. Nagymamája ennek következtében is hunyt el. A szülei válásának az oka is ez volt. Középiskolai tanulmányai során 3 középiskolát is elkezdett, de egyiket sem fejezte be. Az elsőt magatartási, a másodikat egészségügyi problémák miatt hagyta abba, a kereskedelmet pedig azért nem járta ki, mert kevesellte azt a fizetést, amit szakmájában kapna majd. Próbált dolgozni is, de egy alkalommal nem fizették ki (újságot árult), autófényezőként pedig a vegyszerek miatt nem dolgozhatott sokáig, pedig azt szerette csinálni. Barátaival kezdett bűnözni. Kábítószerrel

üzletelt, amiből elég jól megélt. Akkor bukott meg, amikor már műhellyel, komoly legális üzleti tervekkel is rendelkezett. Rendszeresen fogyasztott kábítószer, szinte mindent kipróbált, a hallucinogéneket kedvelte leginkább. Büntetése letöltése közben mindvégig tanulni szeretett volna. Az időtöltésen kívül a tudás megszerzése a börtönben fontos értéké vált számára. 4 év múlva sikerült bekerülnie a börtönön belül működő gimnáziumba, majd - miután ott csak 9-10. osztály indult - jelentkezett a Váltó-sáv Alapítványhoz. Más tanfolyamra és szakkörre is jelentkezett többször, de ezeket nem engedélyezték. Véleménye szerint a nevelők és a személyzet csak „hátráltatják” az elítélteket a reszocializációban, nem hisznek benne. Szerinte a „benti” munka (foglalkoztatás) komolytalan, mert „haszontalan” munkákat (labdavarrás, seprűkészítés) végeztetnek velük, nagyon kevés pénzért. Nem került drogprevenciós körletre, bár többször kérte, és a bűncselekménye miatt is indokolt lett volna. Mindvégig édesanyja és húga álltak mellette és támogatták, szabadulása után is ők segítették. Jelenleg is édesanyjával él. Talált munkát (kábelhelyezés) egyik volt zárkatársa segítségével. Nehezen találta a helyét néhány hétig szabadulás után. Anyagi segítséget kért az önkormányzattól, véleménye szerint pártfogójára nem számíthat. Tervei közt a külföldi munka áll első helyen, mert szerinte Magyarországon nem lehet boldogulni.